

İSPANYA VE PORTEKİZ'DE EKONOMİK DURUM

Özellikle AT'na Katılımdan
Sonraki Gelişmeler

TÜRK SANAYİCİLERİ VE İŞ ADAMLARI DERNEĞİ

**Türk
Sanayicileri
ve
İş adamları
derneği**

İSPANYA VE PORTEKİZ'DE EKONOMİK DURUM

ÖZELLİKLE AT'NA KATILIMDAN SONRAKİ GELİŞMELER

İSTANBUL

4 NİSAN 1988

(Yayın No: TÜSİAD-T/88.4.114)

Cumhuriyet Cad. Ferah Apt. 233/9-10, Harbiye/İstanbul

İÇİNDEKİLER

ÖZET VE SONUÇ

I-III

BÖLÜM I

İSPANYA

I. Komisyonun Görüşleri

I.A) İspanya'nın Ekonomik Durumu

I.B) Topluluk Üyesi Olmanın Etkileri

B.1) Sanayi

B.2) Tarım

B.3) Sosyal Konular

B.4) Bölgesel Sorunlar

B.5) Dış İlişkiler

II. Birinci Yılın Sonunda İspanya'nın AT Üyeliğinin Bu Ülke Ekonomisi Üzerine Etkileri

II.A) Sektörler

A.1) Sanayi

A.2) Tarım

A.3) Serbest Dolaşım

II.B) AT Üyeliğinin Çeşitli Ekonomi Kesimleri Üzerindeki Etkileri

B.1) Dış Ticaret

B.2) İspanyol Endüstrisinin Önde Gelen Sektörlerinde Tam Üyeliğin Etkileri

B.3) Tarım Sektörüne Etkisi

II.C) Topluluk Bütçesine Katkı, Topluluk Bütçesinden Yapılan Transferler

II.D) Bir Değerlendirme

BÖLÜM II

PORTEKİZ

I. Komisyonun Sektörler ve Diğer Konulara İlişkin Görüşleri

I.A) Gümrük Birliği

I.B) Sanayi

I.C) Enerji

I.D) Tarım

I.E) Hizmet Sektörü

I.F) Sosyal ve Bölgesel Sorunlar

I.G) Sermayenin ve Hizmetlerin Dolaşımı

I.H) Rekabet ve Yardımlar

I.I) Vergileme

II. Üyelik Sonrasında Portekiz Ekonomisinin durumu

II.A) Dış Ticaret Göstergeleri

II.B) Sanayi Sektöründe Gelişmeler

II.C) İstihdam

II.D) Enflasyon

II.E) Tarım

II.F) İşçilerin Serbest Dolaşımı

II.G) Portekiz'e Topluluktan Yapılan Yardımlar ve 1986'da Gerçekleşmeler	35
G.1) Tarımsal Yönlendirme ve Garanti Fonu (FEOGA)	35
G.2) Avrupa Bölgesi Kalkınma Fonu (FEDER)	36
G.3) Avrupa Sosyal Fonu (FSE)	37
G.4) Avrupa Yatırım Bankası Kredileri (BEI)	39
II.H) Yabancı Sermaye Akımı	41
H.1) Yabancı Sermaye Mevzuatı	43
H.2) Topluluk Sermayesine Tanınan Diğer Teşvikler	44
III. 1987 Yılında Portekiz Ekonomisinin Genel Durumu	45
 Topluluğun Üç Yeni Üyesi Yunanistan, İspanya ve Portekiz ile Türkiye'nin Karşılaştırmalı İstatistikî Bazı Verileri	 49
İspanya Üzerine Kaynaklar	71
Portekiz Üzerine Kaynaklar	72

ÖZET VE SONUC

1987 Nisan ayında Avrupa Topluluğu'na tam üyelik müracaatında bulunan Türkiye'nin her alanda tam üyeliğe hazırlanmak için çaba göstermesi kaçınılmaz bir mecburiyettir.

Bu çabaların önemli bir parçası ise yakın bir geçmişte tam üyelik sürecinden geçmiş bulunan İspanya ve Portekiz gibi Türkiye'ye benzer ekonomik ve sosyal yapılara sahip ülkelerin tam üyelik öncesi ve sonrası yaşadıkları tecrübeleri araştırmaktır.

Bu ülkelerin tam üyeliğe kabullerinden önce hangi aşamalardan geçtikleri, ne gibi tedbirler aldıkları ve tam üye olduktan sonra ekonomilerinde hangi olumlu ve olumsuz değişmelerin meydana geldiğini öğrenmek, aynı yolda yürümeye karar vermiş bulunan Türkiye için önemli bir bilgi kaynağı oluşturacaktır.

İspanya ve Portekiz 1 Ocak 1986 tarihinden itibaren Avrupa Topluluklarının onbirinci ve onikinci üyesi olmuşlardır. Portekiz Topluluğa başvurusunu 28 Mart 1977'de, İspanya ise 28 Temmuz 1977'de yapmıştır. Zorlu ve yoğun geçen 8.5 yıl sonunda her iki ülke de, Topluluk üyesi olmuşlardır.

Bu araştırmada önce İspanyol daha sonra Portekiz ekonomisinin tam üyelik öncesi ve sonrası durumu incelenmiş ve meydana gelen değişmeler ele alınmıştır.

Araştırmanın İspanya ekonomisine ilişkin sonuçları:

- İspanya'nın tam demokrasiye geçmiş olması Topluluk komisyonlarının raporlarını hazırlarken İspanya'nın müracaatına olumlu yaklaşmasını sağlamıştır.
- İspanya'nın müracaatının toplumun her kesimince desteklenmesi, bir başka deyişle müracaatın ulusal bir "consensus"e dayanması, Topluluk Komisyonlarını olumlu yönde etkileyen diğer önemli bir faktör olmuştur.

- Tam üyelik sonrasındaki ilk 10 ayda İspanya'nın dış ticaret rakamlarında ve doğrultusunda belirgin değişimler ortaya çıkmıştır. Bu çerçevede İspanya'nın Topluluktan yaptığı ithalat %32 oranında artarken, Topluluğa yaptığı ihracat %6 civarında artış göstermiştir. Buna karşılık Topluluk dışı ülkelerden yapılan ithalat ve ihracatta düşmeler görülmüştür.
- Toplulukla ticaretinde tam üyelik öncesi fazlalık veren İspanya, tam üyelik sonrasında açık vermeye başlamıştır. Ancak açık ihmal edilebilir düzeydedir ve beklenildiği gibi bir şok değişme göstermemiştir.
- Tam üyelikten, sektörel olarak, demir-çelik, yatırım malları, ayakkabı, kimya sanayiileri olumsuz etkilenmiş; buna karşılık özellikle otomotiv sanayii olumlu olarak etkilenmiştir. Olumlu etkilenen diğer bir sektör de tarımdır.
- İspanya'nın Topluluk bütçesine yaptığı katkılarla, Topluluktan sağladığı transferler bu ülke lehine bakiye vermiştir.
- Enflasyonda başlangıçta yükselme, daha sonra düşme görülmüştür.
- Çiftçilerin gelirlerinde artış olmuştur.
- İstihdam, beklenenin tersine, olumlu bir gelişme göstermiştir.
- Tam üyelik sonrasında İspanya'ya yabancı sermaye girişlerinde %100'lik bir artış olmuştur. Ulaşılan rakam 4 milyar 166 milyon dolardır.

Uzun yıllar koruma altında yaşayan İspanyol ekonomisinin Topluluğa katılımının ilk yılında bazı güçlüklerle karşılaşmasının normal olduğu söylenebilir. Ancak İspanya'nın tam üyeliğin yararlarını önümüzdeki yıllarda daha iyi göreceğini söylemek gerçekçi bir yaklaşım olacaktır.

Araştırmanın Portekiz ekonomisine ilişkin sonuçları:

- Tam üyelikten sonra Portekiz'in dış ticaret hacmi artmış, beklenenin aksine ihracatın ithalatı karşılama oranı yükselmiştir.
- Portekiz Topluluk tam üyesi olduktan sonra dış ticaretinde Topluluğun payı gözle görülür şekilde artmıştır. Buna karşılık, ABD ile olan ticareti ise özellikle azalmıştır.
- Sanayi üretimi reel olarak artmaktadır. Üyelikle birlikte ithalatın yüzde 43, ihracatın yüzde 37 artması ve ihracatın sanayi mallarından kaynaklanması, Portekiz sanayiinin Topluluk sanayii ile rekabet edebilir olduğunu göstermiştir.
- İşsizlik azalmıştır. Bunun nedeni Portekiz ekonomisindeki büyüme ve Topluluk fonları çerçevesinde yürütülen programlardır.
- Enflasyon hızı düşürülmüştür.
- Tarımda karmaşık bir düzenleme vardır ve tarımsal uyumun gerçekleşmesi uzun bir dönemi kapsamaktadır.
- Portekiz'den Topluluğa aktarılan kaynak 18.5 milyar Eskudo olmuştur. Buna karşılık Topluluk'tan Portekiz'e 49.4 milyar Eskudo kaynak aktarılmıştır. Portekiz bu transferler sonucunda 30.3 milyar Eskudo dış kaynak sağlamıştır.
- Yabancı sermaye yatırımları tam üyeliğin ilk yılında azalmış; ikinci yıl ise beklenenin üzerinde artış göstermiştir.

BÖLÜM I

İSPANYA

I. KOMİSYONUN GÖRÜŞLERİ

Komisyonun üzerinde önemle durduğu ilk nokta, İspanya'nın demokrasiye geçmesinin Topluluk üyesi olmasını kolaylaştırmasıdır. Komisyonu daha da fazla etkileyen faktör İspanya'nın tam üyelik başvurusu kararının İspanya Parlamentosu'nda tüm partilerce ve toplumun bütün kesimlerince desteklenmiş olmasıdır.

Komisyonun İspanya'nın başvurusu üzerine yaptığı değerlendirmede dikkat çektiği bir başka husus, İspanya'nın Latin Amerika ülkeleriyle tarihe dayanan derin ilişkisinin Topluluğun bu ülke pazarlarına girişini kolaylaştıracağıdır.

Komisyonla göre Topluluk ekonomisiyle karşılaştırıldığında İspanya ekonomisi küçüktür; bu nedenle üyeliği büyük güçlükler doğurmayacaktır. Bununla birlikte, eğer gerekli önlemler alınmazsa, İspanya ekonomisi üyelikle birlikte bazı sektörlerde ciddi sorunlarla karşı karşıya kalabilir. Yapısal problemler ise İspanyol işletmelerinin ölçek, üretkenlik ve teknolojik zayıflığıdır.

Aynı zamanda ülkenin bazı bölgeleri az gelişmiştir. Entegrasyonla birlikte başlayacak olan keskin rekabet ortamı bu bölgelerdeki problemleri ağırlaştırabilir.

I.A- İSPANYA'NIN EKONOMİK DURUMU

Komisyon 29 Kasım 1978 tarihli raporunda İspanya'nın ekonomik durumunu şöyle değerlendirmiştir.

İspanya sanayiinin gelişmesi kapalı bir ekonomi içinde, iç pazar için üretim yapan verimliliği düşük küçük işletmelerin kurulmasıyla başlamıştır. Bu sanayi yüksek gümrük tarifeleri ve tarife dışı tedbirlerle korunmuştur.

Demir-çelik sanayi 1966-1975 yılları arasında büyük bir gelişme göstermiş; üretim üç kat artmıştır. Ancak tüketim düzeyi, Topluluğunkiyle karşılaştırıldığında düşüktür. Sektörün bu denli hızlı gelişmesinin nedeni devlet yardımlarıdır.

Gemi inşa sanayi, İspanya'nın coğrafi konumu nedeniyle önemli bir sektördür. Ancak yüzde 50'ye yakın atıl kapasite bulunmaktadır. Gemi filosu olarak İspanya dünya sıralamasında üçüncü sırada bulunmaktadır.

Sanayi gibi tarım da İspanya'nın gelişmesinde önemli bir role sahip olmuştur. Bu sektör de sanayi gibi dış rekabetten korunmuştur. Politikanın amacı İspanya'nın üretmediği ürünleri üretmek ve ihracatı arttırmak olmuştur.

Tarımda izlenen bu kendine yeterlilik politikası İspanya'nın üyeliği durumunda, tarımın yapısında önemli değişikliklere yol açacaktır. Genel düzeyde ele alınırsa, bu politika sonucu, İspanya'nın tarım malları ticareti açık vermeye başlamıştır. Bunun nedeni, ülkenin önemli miktarda besin maddesi ithal ediyor oluşudur. Öte yandan sebze, meyve, zeytinyağı, pirinç, buğday ve şarap fazlası vardır.

İspanya'nın istihdam durumu kötüdür. Halihazırda 900 bin kişi işsizdir. Bunun aktif nüfusa oranı yüzde 8'dir. Oysa Toplulukta bu oran yüzde 5.6'dır.

I.B- TOPLULUK ÜYESİ OLMANIN ETKİLERİ

B.1. Sanayi

İspanya'nın Topluluk üyesi olma aşamasında çözmesi gereken üç problem vardır: Herşeyden önce toplulukla İspanya arasında gümrük uygulamaları açısından bir dengesizlik vardır ve bu Topluluğun aleyhinedir. İkinci olarak, rekabet koşullarının uyumlulaştırılması gerekir. Zira İspanya'da devlet yardımlarının yüksekliği rekabet koşullarını bozmaktadır. Üçüncü olarak, İspanya kriz koşullarında işletmelere çok esnek politikalar uygulamaktadır. Bu politikaların Topluluk politikasıyla dengeye sokulması gerekir.

B.2- Tarım

İspanya'nın Topluluğa katılmasıyla Toplulukta tarımsal arazi yüzde 30 genişleyecek, tarımdaki istihdam yüzde 31 artacak, çiftçi sayısında yüzde 31 genişleme olacaktır.

Topluluğun üretim fazlası, buna karşılık İspanya'nın üretim eksikliği gösterdiği tarımsal sektörlerde, süt ve et ürünleri, üyelik öncesi karşılanamayan talep karşılanmış olacağı için, fiyat düşmeleri beklenebilir. Buna karşılık, İspanya'nın katılmasıyla Toplulukta şarap, zeytinyağı ve bazı meyve ve sebzelerde üretim artışı olacaktır.

B.3- Sosyal Konular

"Yeniden-yapılanma" süreci içinde bazı sanayi kollarında güçlüklerle karşılaşılabilir ve sonuçta bunun istihdam üzerindeki etkileri olumsuz olabilir. Özellikle üyelik öncesi ve sonrası devam edecek olan bu süreç için, İspanya tedbirlerini şimdiden almalıdır.

B.4- Bölgesel Sorunlar

İspanya'nın bazı bölgeleri az gelişmiştir ve üyelikle birlikte, Fransa'nın sınır komşusu olan İspanya'nın bu ülkeyle birlikte geliştirebileceği endüstriyel bölgelerin oluşumu ve yapabilecekleri işbirliği, aynı zamanda, bölgesel sorunların çözümünde imkanlar sağlayabilir.

B.5- Dış İlişkiler

İspanya'nın Topluluğa katılımı, şu anda zaten dünyanın en büyük ticari ilişkilerine sahip Topluluğun dünya ticaretindeki gücünü daha da fazla arttıracaktır. Aynı şekilde, özellikle Akdeniz ülkeleriyle olan ekonomik ilişkilerde önemli değişimler söz konusu olabilecektir.

Herşeyden önce Topluluğun sanayileşmiş ülkeleri kendilerine yeni bir pazar bulmuş olacaktır. İspanya'nın gümrük indirimleri yapacağı da gözönüne alınırsa, bu ülke ile Topluluk arasındaki ticari ilişkilerin daha yüksek bir düzeye ulaşacağı tahmin edilebilir.

İspanya'nın üyeliği, Topluluğa Akdeniz ürünleri ihraç eden Akdeniz ülkelerini olumsuz yönde etkileyecektir. Çünkü İspanya'yla benzer ürünleri üreten Akdeniz ülkeleri, İspanya'nın üyeliğiyle eşit rekabet koşullarından mahrum olacaklardır. İspanya'nın elde edeceği avantajlar Akdeniz ülkeleri'nin kaybına yol açacaktır.

II. BİRİNCİ YILIN SONUNDA İSPANYA'NIN AT ÜYELİĞİNİN BU ÜLKE EKONOMİSİ ÜZERİNE ETKİLERİ

İspanya 1 Ocak 1986 tarihi itibarıyla Topluluğun tam üyesi olmuştur. Ancak, İspanya'nın tam üyeliği bütün koşullarıyla işleyen bir üyelik değildir. Bu ülkenin ekonomik yapısını ve genel olarak sosyal bünyesini tam üyelik koşullarına uydurabilmesi için 7-10 yıllık bir geçiş dönemi öngörülmüştür. Bu nedenle Topluluk üyesi olmanın İspanyol ekonomisi üzerindeki etkilerini incelemeden önce bu ülkenin tam üyelik anlaşmasının ana hatlarını kısaca gözden geçirmek yararlı olacaktır.

II.A- Sektörler

A.1- Sanayi

Gümrük Birliği 7 yılda ve 8 aşamada gerçekleşecektir. İlk yılın gümrük indirimi yüzde 10 olmuştur. Katılmayı izleyen ilk üç yıl, İspanya Topluluk menşeli otomobillere düşük gümrük vergili bir kontenjan tanınacaktır. (1986 için 32.000, 1987 için 36.000 ve 1988 için 40.000). Elektronik cihazlarda, tekstil ürünlerinde 4 yıllık, petrol ürünlerinde 6 yıllık geçiş dönemleri tanınmıştır.

A.2- Tarım

Ortak tarım politikasının tam olarak uygulamaya konulması için 7 yıllık bir geçiş dönemi öngörülmüştür. İspanya'ya, Topluluk menşeli süt, krema, tereyağı, peynirler, sığır eti, sert buğday için oranlarını tedrici olarak arttırmak kaydıyla miktar kısıtlamaları koyma imkanı tanınmış, İspanyol menşeli sebze ve meyvelerin Topluluk pazarlarına girişini dengelemek üzere 10 yıllık bir geçiş dönemi öngörülmüştür.

A.3- Serbest Dolaşım

İşgücünün serbest dolaşımına ilişkin olarak gerek İspanya gerek Topluluk ülkeleri 7 yıl süreyle göç ve yabancılarla ilgili çalışma mevzuatlarının muhafazasına karar

vermişlerdir. Sermayenin serbest dolaşımına gelince, İspanyol vatandaşları beş yıllık bir süre sonunda Topluluk ülkelerinde serbestçe gayrı-menkul yatırımlarına girişebilecekler, hisse senetleri operasyonları için üç yıllık bir dönem sonunda kısıtlamalar son bulacaktır. İspanyol "Pesetası"nın Avrupa Para Sistemine girişi ilerde de ele alınacaktır.

II.B. AT Üyeliğinin Çeşitli Ekonomi Kesimleri Üzerindeki Etkileri

B.1- Dış Ticaret

İspanya'nın Topluluğa girişi dış ticaretinin bölgeler itibariyle dağılımında önemli değişiklikler meydana getirmiştir. Ocak-Kasım 1986 ithalat-ihracat rakamlarının incelenmesinden Topluluk Ülkelerinden yapılan ithalatın yüzde 32 oranında arttığı bu bölgeye yapılan ihracat artışının ise yüzde 6 düzeyinde kaldığı anlaşılmaktadır. Buna mukabil ABD'nden yapılan yüzde 8.3, Güney Amerika'dan yapılan ithalat yüzde 36.7, diğer ülkelerden ithalat ise yüzde 22.4 oranında azalmıştır.

İthalatın AET ülkeleri itibariyle dağılımında Portekiz'den yapılan ithalat yüzde 61, İtalya'dan yüzde 54 oranında artışla, artış oranı bakımından ilk iki sırayı almıştır.

1985 ve 1986 Yılı Ocak-Kasım Dönemi

İthalat-İhracat (Milyon Peseta)

	<u>1985</u>	<u>1986</u>	<u>Değişim Oranı (%)</u>
İthalat	4.518.110	4.427.723	-2
İhracat	3.643.464	3.423.784	-6

1986 yılı 10 aylık dönem içerisinde petrol ve benzeri enerji kaynakları ithalatı miktar olarak yüzde 10 artarken Peseta olarak değeri yüzde 44.6 oranında azalmıştır. (Burada dikkat edilecek nokta, petrol fiyatlarındaki düşüşün yanısıra ABD Dolarının bir yıl içinde İspanyol parasına karşı yüzde 23 oranında değer kaybetmiş olmasıdır)

İSPANYA'NIN DİŞ TİCARETİ OCAK-KASIM 1985-1986 (Milyon Peseta)

	İTHALAT CIF			İHRACAT FOB		
	Ocak Kasım 1985	Ocak Kasım 1986	Değişim Oranı %	Ocak Kasım 1985	Ocak Kasım 1986	Değişim Oranı %
A. E. T.	1.668.679	2.205.724	32,3	1.936.815	2.066.621	6,7
Fransa	415.135	508.593	22,5	575.307	620.225	7,8
Federal Almanya	482.165	661.541	37,2	354.952	399.034	12,4
İngiltere	298.179	340.055	14,0	318.949	299.914	- 6,0
İtalya	208.856	322.256	54,3	264.032	272.568	3,2
Hollanda	96.544	131.324	36,0	201.186	196.795	- 2,2
Belçika-Lüksemburg	76.223	116.977	53,5	93.992	96.822	3,0
Danimarka	23.686	31.954	34,9	23.040	28.145	22,2
Yunanistan	9.176	10.083	9,9	14.167	24.203	70,8
İrlanda	23.865	26.818	12,3	12.479	13.856	11,0
Portekiz	34.850	56.123	61,0	78.711	115.059	46,2
Avrupa'nın Geri Kalanı	319.197	329.445	3,2	325.395	267.315	-17,8
A B D	471.443	432.207	- 8,3	363.674	321.645	-11,6
Amerika'nın Geri Kalanı	537.714	340.221	-36,7	247.206	228.506	- 7,6
Diğer Ülkeler	1.521.077	1.120.126	-22,4	770.374	539.697	-29,9
T O P L A M	4.518.110	4.427.723	- 2,0	3.643.464	3.423.784	- 6,0

Buna karşılık enerji kalemleri dışındaki ithalat yüzde 23 oranında artmıştır. Bu artışta ara malları ve tüketim malları ithalatı yüzde 30'un üstünde yükselme göstererek ön sırayı alırken yatırım mallarına yönelik ithalat da yüzde 20 oranında bir fazlalaşma ile önemli bir sıçrama yapmıştır.

İthalattaki bu artışta en önemli iki faktör geçen yıl boyunca iç talepte gözlenen önemli artış ve Topluluğa girişin ilk yılı için gerçekleştirilen yüzde 10'luk gümrük indirimi ve daha önceleri ithal üzerinden alınan bir dizi verginin KDV ile değiştirilmesi ve bu sayede ithal mallarının iç pazarda daha cazip hale gelmesi olmuştur.

Yatırım malları ithalatındaki yüzde 20'lik artışın bölgeler itibariyle dağılışında özellikle Japonya'nın payı Topluluğa kıyasla daha büyük olmuştur. Japon Yeninin pahalılaşmasına rağmen bu ülke yatırım mallarına duyulan talebin artması Japon

1986 EYLÜL AYI İTHALATI
(Milyon Peseta)

	E Y L Ü L			OCAK - EYLÜL		
	1985	1986	Değişim Oranı 1986/1985	1985	1986	Değişim Oranı 1986/1985
Enerji İthalatı	129824	72964	-43.8	1313594	747946	-43.1
Enerji Dışı İthalat	245057	311662	27.2	2352646	2716612	15.5
Tarım Ürünleri	39128	55060	40.7	415402	449079	8.1
Madenler	7038	6603	-6.2	3945	63306	-24.6
Kimya	36193	44686	23.5	378643	455999	20.4
Tekstil	9151	13395	46.4	96452	116309	20.6
Metalik Mamuller	25159	30029	19.4	249401	287560	15.3
Makina	58913	79490	34.9	535326	634683	18.6
Mekanik	45123	57857	28.2	402817	462815	14.9
Elektrik	13790	21633	56.9	132508	171868	29.7
Taşıma Vasıtaları	22930	31184	36.0	194389	262340	35.0
Kara	19140	27052	41.3	163177	237080	45.3
Hava	1289	1725	33.8	22413	16368	-27.0
Optik	15667	20392	30.2	138937	170832	23.0
Diğerleri	30878	30822	-0.2	260152	276505	6.3
Toplam İthalat	374881	384625	2.6	3666240	3464559	-5.5

EYLÜL 1986'YA KADAR MADDE GRUPLARI İTİBARIYLA İTHALATTAKİ DEĞİŞMELER

	CEE	OCDE Europea	EE.UU ABD	Japon	Toplam OECD	OEPP	COMECON	Latin Amerika	Diğer- leri	Dünya Toplam
Gıda Maddeleri	71.11	67.81	-16.83	40.00	22.92	19.96	-8.72	-19.52	27.10	8.05
Hammaddeler	9.75	5.48	-30.91	-1.58	0.46	-23.96	12.85	-23.91	-10.95	-4.23
Maden ve Mineraller	43.83	-42.72	-54.77	-58.82	-43.88	-8.81	-12.22	-13.05	-37.96	-37.98
Yakıtlar	-19.97	-24.97	-10.04	-77.68	-17.34	-40.68	-50.09	-53.41	-58.41	-43.01
Ferro Olmayan Mad.	-43.98	47.91	-24.55	-5.41	40.17	844.44	124.11	-0.82	-22.44	33.76
Demir ve Çelik	76.66	74.85	18.10	-39.09	70.71	39.51	66.35	127.87	23.38	69.59
Kimya Mamülleri	27.28	26.93	2.87	30.84	22.73	2.98	60.06	-29.08	19.69	21.92
Diğer Yarı Mamül	35.40	34.94	14.71	7.52	33.43	22.44	3.89	6.74	-10.61	28.64
Yatırım Malları	26.56	26.52	-8.44	40.49	22.70	-46.10	0.18	-23.40	56.07	23.19
İletişim ve Büro Malz.	41.68	41.57	-4.53	67.41	37.54	91.66	-1.35	49.22	68.54	37.16
Kara Ulaşım Vasıtası	-15.51	-15.52	-14.81	31.55	-8.21	50.00	0.59	-61.05	76.94	-5.67
Diğer Yatırım Malları	42.04	43.89	36.95	44.70	43.80	-	140.28	158.73	-6.52	44.14
Tüketim Malları	26.89	25.36	-6.58	57.72	20.20	-68.34	-32.06	9.39	34.33	19.85
Diğer Dayanıklı										
Türetim Malları	36.64	34.48	3.42	31.77	32.41	200.00	12.22	7.06	48.47	34.40
Tüketim Malları	45.55	43.01	-21.16	45.64	37.11	77.50	23.38	31.17	60.86	38.32
Tekstil	50.39	49.95	-6.01	113.22	51.13	148.27	14.48	62.38	94.54	50.65
Giyecek	85.50	79.34	44.39	-4.34	75.66	47.36	28.28	53.70	31.72	60.65
Diğer Tüketim Malları	36.63	33.54	-26.69	29.37	25.88	31.25	34.30	-11.23	60.78	28.60
Toplam Hammaddeler	6.44	5.24	-21.15	-17.94	-2.60	-39.91	-34.89	-37.70	-38.57	-28.32
Toplam Yan Mamül Mal.	38.03	37.25	4.11	18.77	32.29	7.00	55.16	15.73	9.89	31.01
Toplam Sanayi Ürünler	28.86	28.54	-9.46	41.12	24.38	-3.84	12.15	-3.64	57.71	25.17
Diğerleri	-75.36	-74.49	-93.27	-	75.97	-	-68.18	1.92	-18.24	-73.90
Toplam Enerji Dışı Mal.	-28.28	26.73	-14.09	37.32	19.67	-0.20	11.64	-15.65	5.69	15.46
Toplam	25.11	23.41	-13.66	36.99	17.01	-39.32	-21.69	-35.33	-27.24	-5.50

teknolojisine duyulan güvenin göstergesi olarak yorumlanmıştır.

Ocak-Kasım dönemi ihracatı aylar itibariyle ele alındığında düzensiz bir seyir izlemiş, elde edilen sonuçlar Topluluk üyeliği ile birlikte bu sektörde önemli artışlar bekleyen gözlemcileri şaşırtmıştır. Daha avantajlı vergi rejiminden yararlanmak isteyen ihracatçıların 1987 yılı başında yapacakları ihracatı 1986'nın son aylarına aktarmaları sonucu yılın ilk üç ayında önemli ölçüde düşüş gösteren ihracat Nisan-Temmuz aylarında bir toparlanma dönemine girmiş, ancak Ağustos-Eylül aylarında gene düşük bir seviye izlemiştir.

Ihracatın ülkeler itibariyle dağılımı incelendiğinde bu kalemden en büyük düşüşün ABD Dolar Bölgesi Ülkeler ve İngiltere'de gerçekleştiği gözlenmektedir. Yıl boyunca İspanya Pesetası'nın ABD Dolarına karşı yüzde 23, İngiliz Lirasına karşı da yüzde 7 oranında değer kazandığı gözönünde tutulduğunda bu bölgelere yapılan ihracattaki düşüşün nedenleri kolaylıkla anlaşılmaktadır.

1986 EYLÜL AYI İHRACATI
(Milyon Peseta)

	E Y L Ü L		Değişim Oranı 1986/85	O C A K - E Y L Ü L		
	1985	1986		1986/85		
Enerji ihracatı	33054	16740	-49.4	270758	186180	-31.2
Enerji Dışı ihracat	247393	245042	-1.0	2625611	2528861	-3.7
Tarım	45100	32244	-28.5	443164	431627	-2.6
Kimya	27892	32626	17.0	316842	298570	-5.8
Tekstil	12275	11551	-5.9	137577	126768	-7.9
Ayakkabı	10218	9175	-10.2	102339	100852	-1.5
Metalik Mamüller	35576	29060	-18.3	454824	339926	-25.3
Makinalar	32926	37693	14.5	336944	339393	0.7
Mekanik	24478	27309	11.6	249011	237308	-4.7
Elektrik	8448	10384	22.9	87933	102086	16.1
Tarım Vasıtaları	43805	54833	25.2	428420	487819	13.9
Kara	41596	47050	13.1	377159	441145	17.0
Hava	699	3141	349.5	38689	29791	-23.0
Diğerleri	39602	37860	-4.4	405440	403906	-0.4
Toplam ihracat	280447	261782	-6.7	2896369	2715041	-6.3

EYLÜL 1986'YA KADAR MADDE GRUPLARI
İTİBARIYLA İHRACATTAKİ DEĞİŞMELER

	CEE	OCDE Europea	EE.UU ABD	Japan	Toplam OCDE	OPEP	COMECON	Latin Amerika	Diğerleri	Dünya Toplamı
Gıda Maddeleri	2.12	1.20	-9.40	-23.96	-1.61	-4.07	-18.88	47.23	-22.50	-3.84
Hammaddeler	5.96	6.60	84.93	-13.59	10.22	47.38	-39.13	37.67	0.80	5.61
Maden ve Mineral	-18.37	-16.71	-38.17	-68.62	-22.77	-50.87	-65.57	-39.28	175.49	-19.55
Yakıtlar	-36.28	-34.47	-15.11	235.86	-30.86	-4.00	-77.55	-7.25	-39.54	-31.17
Ferro Olmayan Mad.	-6.94	-9.46	-26.08	-54.15	-13.75	-78.40	-85.90	-51.49	-33.23	-27.13
Demir ve Çelik	19.00	-0.33	13.90	-7.61	4.05	-24.61	-61.81	-30.44	-49.45	-30.82
Kimya Mamülleri	-4.31	-4.96	-31.10	-17.69	-8.91	-15.88	-37.23	-30.46	34.83	-7.30
Diğer Yarı Mamül	6.21	6.21	-1.32	34.07	4.47	-29.18	-5.50	-15.04	-25.04	-3.80
Yatırım Malları	19.12	18.42	-16.12	-19.65	15.47	-30.31	26.47	-13.60	-33.27	7.21
İletişim ve Büro Malz.	26.31	24.00	-18.93	1.58	16.11	-23.23	2.86	-22.52	-34.72	-0.78
Kara Ulaşım Vasıtası										
Diğer Yatırım Malları	-14.26	-14.25	-50.77	-50.37	-17.63	50.73	132.20	-38.85	-18.79	-16.92
Tüketim Malları	22.69	23.44	27.66	-78.57	23.53	-20.67	-61.63	6.12	-31.76	19.22
Diğer Dayanıklı Tüketim Mal.	7.57	8.82	-16.75	12.16	3.25	-31.83	448.02	-14.90	8.80	5.09
Tüketim Malları	16.92	16.66	-10.43	-7.64	7.04	-23.64	-20.55	-2.83	-5.29	2.04
Tekstil	0.81	-0.17	-33.97	33.55	-6.15	-9.02	-48.26	-3.27	-9.91	-8.61
Giyecek	16.98	18.30	-5.41	-23.72	13.45	-32.90	-62.42	-24.04	-29.33	0.40
Diğer Tüketim Malları	24.20	23.45	-8.30	-6.76	10.14	-29.91	21.52	-2.33	5.95	6.17
Toplam Hammaddeler	-11.42	-10.66	-11.38	-31.00	-11.61	-8.81	-50.72	29.71	-27.12	-14.32
Toplam Yarı Mamül Mal.	4.62	0.45	-5.27	-5.11	-0.51	-23.90	-54.37	-28.51	-18.39	-15.01
Toplam Sanayi Ürünleri	18.63	18.01	-12.51	-11.10	12.95	-27.17	18.69	-10.41	-26.34	5.66
Diğerleri	-62.06	-51.13	-49.96	34.05	-49.02	-76.70	-7.67	-70.16	1.16	-40.28
Toplam Enerji Dışı Mallar	10.70	9.05	-9.99	-23.21	5.48	-23.67	-38.21	-14.53	-21.19	-3.50
Toplam	5.60	4.67	-10.70	-21.61	1.76	-22.15	-39.00	-14.47	-23.38	-6.10

İspanya'nın dış ticaret dengesi incelendiğinde şu sonuçlara varmak mümkündür:

Petrol fiyatları düşmüş olmasına rağmen 10 aylık dış ticaret açığı 1.004 milyon Pesetaya çıkmıştır. Ocak-Kasım 1986 arasında enerji dışı ithalat yüzde 23 oranında artmış, ihracat ise aynı mallarda yüzde 3 oranında azalmıştır. Aynı dönem içersinde Topluluk ile İspanya arasındaki dış ticaret açığı 183.600 milyon Peseta'ya çıkmıştır. Aynı denge geçen yıl 191.000 milyon Peseta İspanya'nın lehine bakiye vermektedir.

Dış ticaret dengesindeki bu olumsuz görüntünün aksine dış ödemeler dengesinin yıl sonuna kadar 650.000 milyon Peseta (4.7 milyar dolar, geçen yılki rakam 466.000 milyon Peseta'dır) civarında bir fazlalık vermesi ve döviz rezervlerinin 17 milyar dolar gibi rekor bir düzeye erişmesi beklenmektedir.

Ekim ayı sonunda dış ödemeler dengesi 1.150.000 milyon Peseta fazlalık göstermiştir. Bu fazlalıkta petrol faturasındaki önemli düşüşün yanısıra turizm gelirlerindeki 8 milyar dolar tutarıyla yüzde 20'lik artış ve geçen yıla oranla yüzde 100'lük bir artışla 4.166 milyar dolara ulaşan dış yatırımlar rol oynamıştır.

B.2- İspanyol Endüstrisinin Önde Gelen Sektörlerinde Tam Üyeliğin Etkileri

Demir-Çelik: 1981 yılından beri sürdürülen "yapısal değişim"in sıkıntılarını yaşayan demir-çelik sektörü tam üyeliğin olumsuz etkilerini ilk yılın sonunda en çok hissedilen kesimlerden biri olmuştur.

İspanyol Hükümeti 1986 yılı başında Topluluktan bazı demir-çelik mamülleri için "koruma hükümleri" uygulanmasını istemiştir. Bu talep kabul edilmiş olup İspanyol mekanları Aralık ayında yaptıkları müracaatla aynı korumanın iki yıl daha uzatılmasını talep etmişlerdir.

Otomobil: Otomobil sektörü İspanyol sanayiinin en önde gelen ihracat sektörüdür. Bugüne kadar yüzde 36.7'lik bir gümrük duvarı ile korunan ve Topluluk ile İspanya arasındaki 1970 tarihli anlaşma hükümleri uyarınca diğer Topluluk ülkelerine yüzde 4.2'lik bir gümrükle ihracat yapabilen İspanyol otomotiv sanayi geçiş dönemi sonrasında şiddetli bir rekabet ile karşı karşıya kalacaktır. İlk yıl sonunda üretim bu sektörde yüzde 5 oranında artmış ve geçen yıla oranla 50.000 fazlasıyla 483.935 satılmıştır. İhracat ilk 10 ay içinde yüzde 20 artmıştır. Öte yandan İtalya ve İngiltere'ye tanınan avantajlı kontenjanlar özellikle çok sayıda lüks İtalyan arabasının bu ülkeye girişi sonucunu vermiştir.

Kimya: Kimya endüstrisi, otomobil sanayinin ardından sanayi ürünleri ihracatında en önemli yeri tutan kesimdir. 10 aylık dönem içersinde kimya ürünlerinin ithalatı yüzde 20 oranında bir artış göstermiştir. Aynı kesimin ihracatı ise yüzde 8'lik bir azalmayı yansıtmaktadır. Bu ürünlerle ilgili talebin yüzde 10 oranında artması bir yerde bu sektörde daha da önemli güçlüklerle karşılaşılmasını önlemiştir.

Yatırım malları: Yatırım malları sanayii her yıl 1 milyar Pesetanın üstünde cirosu ve 250.000'lik işgücü ile İspanya'nın önde gelen sanayi sektörlerinden biridir. İlk 9 aylık dönemde yatırım malları ithalatı geçen yılki aynı döneme göre yüzde 23'lük bir artış göstermiştir. Bu alanda İspanyol malları Topluluk mallarına kıyasla yüzde 15 bir fiyat yüksekliğine sahiptir. Fiyatların ve kalitenin Topluluk düzeyine getirilememesi halinde yatırım malları üretiminde darboğaza girilebileceği ileri sürülebilir.

Ayakkabı: Topluluk üyesi olmanın arkasından Portekiz ve İtalyan ayakkabı sanayii İspanyol iç pazarında kendisini göstermeye başlamıştır. İlk 9 ayda bu ülkeye ithal edilen ayakkabı sayısında yüzde 50'lik bir artış gözlenmiştir. 1986 yılı içersinde ayakkabı ihracatında geçen yılların miktarı korunabilmiştir. Ancak özellikle ABD tarafından konulan kısıtlamaların sürdürülmesi halinde bu sektörde de güçlüklerle karşılaşılabilir tahmin olunmaktadır.

B.3- Tarım Sektörüne Etkisi

Birinci yıl sonunda tam üyeliğin İspanyol tarımı üzerindeki en belirgin etkisi tarım ürünleri fiyatlarının Topluluk fiyatları ile eşitlenmesi sürecinde ilk mesafenin alınması ve "Topluluk tercih mekanizması" sonucunda hayvancılığın pahalılaşması olmuştur. İspanyol tarım ürünleri fiyatlarının 7 yıl içinde Topluluk fiyatları ile eşitlenmesi öngörülmektedir. İlk yılki artış yüzde 8'lik bir ortalama ile gerçekleşmiştir. Bu durum çiftçinin gelirinde belirgin bir artış sağlamış, ancak tahıl fiyatlarının da pahalılaşması ve daha önemlisi ABD ve Arjantin'den ucuz fiyatla ithal edilen mısır ve arpanın Topluluktan ithaline başlanması hayvancılığı daha pahalı bir hale getirmiştir.

II.C- Topluluk Bütçesine Katkı, Topluluk Bütçesinden Yapılan Transferler

İspanya'nın bir yıllık süre içinde Topluluk bütçesine yaptığı katkılarla Topluluk bütçesinden yapılan transferler karşılaştırıldığında, 13.2 milyar Peseta (130 Peseta= 1 Dolar) net gelir sağladığı görülmektedir. Kişi başına net katkı 330 Pesetadır.

İspanya Topluluk bütçesine 92.193 milyon Peseta katkıda bulunmuş, karşılığında pedga garantisinden 37.898 milyon, Bölgesel politika çerçevesinde 43.464 milyon, Sosyal Fon'dan 23.918 milyon, diğerlerinden 206.8 milyon Peseta olmak üzere 105.487.2 milyon Peseta tutarında destek sağlamıştır.

İspanya-AET Mali Akımlar 1987 (Milyon Peseta, 1 Dolar=130 Peseta)

A) AET'ye yapılan ödemeler:

-KDV	289.235,3
-Geri Ödeme	(223.927,8)
- Net KDV	65.307,5
- Gümrük Vergileri	26.461,3
- Tarımsal Exaction	1.400,2
- Şeker kotizasyonu	2.011,3
-(Geriyeye iade % 10)	(2.987,3)
Toplam ödeme	92.193,0

B) AET'den Transferler:

- FEOGA - Garantisi	37.898
- Bölgesel Politika	43.464
- Sosyal Politika	23.918,4
- Diğerleri	206,8

Toplam Girdi : 105.487,2

Fark + 13.294,2

İspanyol çevreler gerek Topluluk bütçesine ödemelerin, gerek Topluluktan yapılan transferlerin, öngörülen rakamların altında kaldığını, özellikle KDV hasılatının Topluluk uzmanları tarafından abartılan bir şekilde tahmin olunduğunu, keza ilk yılın tecrübesizlikleri nedeniyle Topluluktan alınması gereken katkıların düşük düzeyde gerçekleştiğini kaydetmişler, örneğin FEOGA'dan alınması planlanan 55.000 milyon Peseta yerine 37.000 milyon Peseta alınabildiğini bildirmişlerdir.

II.D- Bir Değerlendirme

Herşeyden önce şunu belirtmek gerekir ki, İspanya'nın Topluluğa üyeliğın bu ülke üzerindeki etkilerini kesin hatlarıyla değerlendirmek için, henüz erkendir. Zira eldeki veriler, bir yılı dahi kapsamamaktadır. Daha uzun dönemi kapsayan veriler elde edildiğinde daha tutarlı analiz yapmak mümkün olacaktır.

İkinci bir nokta da şudur: Hernekadar İspanya Toplulukla tam üyeliğın bütün koşullarıyla işlediğı bir entegrasyona henüz girmemiş olsa da, sonuçta, Toplulukla ilişkisi ne üçüncü bir ülke ne de ortak ülke konumundadır. Herşeye rağmen İspanya Topluluğın bir üyesidir. Bu nedenle de entegrasyonun ilk aşamasında makro değişkenlerinde önemli değişiklikler meydana gelmesini normal karşılamak gerekir.

Üçüncü nokta ise şudur: İspanya ekonomisi Topluluk ekonomisiyle karşılaştırıldığında küçük bir ekonomidir. İspanya'nın Topluluğa katılmasıyla elbette Topluluk ekonomisinde birtakım değişimler yaratacak ve Topluluk makro dengelerini başka noktalarda kuracaktır. Ancak Topluluk açısından yaklaşıldığında İspanya gibi küçük bir ekonomi "hazmedilebilir" durumdadır.

Ancak aynı şey İspanya için söylenemez. İspanya'nın başlangıçta bir "şok" yaşaması normal karşılanmalıdır. Doğal olarak bu şok'a bakıp, ortaya çıkan durumu bir panik havasında yorumlamamak gerekir. Kaldı ki bazı olumsuz görüntüler arkasında, uzun vadede İspanyol ekonomisini çok yüksek bir performans göstermeye sürükleyecek, yabancı sermayenin gelişinde büyük artış gibi, gelişmeleri de gözardı etmemek gerekir.

Bu aşamada incelemek istediğimiz soru şudur: Bir yıllık gelişmeler gözönüne alındığında Komisyonun İspanya'nın başvurusu sonrasında yaptığı değerlendirme ve öngörüler doğru çıkmış mıdır?

Dış Ticaret Dengesi

İspanya, Topluluğa tam üye olmadan önce Toplulukla yaptığı ticarete fazla vermektedir. Ancak tam üyelikle birlikte İspanya Toplulukla yaptığı ticarete açık vermeye başlamıştır.

İspanya'nın bazı ihracat mallarında artış bazılarında ise azalma görülmektedir. Ancak global olarak ihracatında bir düşme söz konusudur.

Buna karşılık ithalatında artış vardır. Fakat belirtmek gerekir ki, dış ticaret dengesindeki açık fazla değildir. Daha önce ihracat ithalattan biraz fazla ve denge İspanya lehineyken; şimdi ithalat ihracattan biraz fazla hale gelmiş, denge İspanya aleyhine bozulmuştur.

Sanayi

Komisyon İspanyol sanayiini incelediğinde demir-çelik sektöründe sorun çıkacağını ileri sürmekteydi. Beklenildiği gibi İspanyol demir-çelik sanayi bir krize girmiştir.

Fakat hatırlamak gerekir ki, bugün Güney Kore, Brezilya vb. gibi gelişmekte olan ülkeler dışında gelişmiş tüm ülkelerde demir-çelik sanayi bir kriz içindedir. Topluluktaki demir-çelik sanayinin durumu diğer gelişmiş ülkelerdeki aynı sektörün durumuna göre çok daha vahim durumdadır.

Bu nedenle demir-çelik sektöründeki krizi İspanya'nın Topluluğa girişiyle ilişkilendirmek pek gerçekçi olmayacaktır.

Komisyon otomotiv sektöründe de İspanya'yı güçlüklerin beklediğini ileri sürmüştü. Ancak ilk on aylık veriler Komisyonun beklentileri doğrultusunda gerçekleşmemiştir. İhracatın yüzde 20 arttığı görülmektedir.

Bununla birlikte otomobilde rekabetin şiddetlenmesi beklenmektedir.

İspanya'nın tam üyeliği olumsuz yönde en fazla kimya sektörünü etkilemiştir. 10 aylık dönem içersinde kimya ürünlerinin ithalatında yüzde 20'lik artış, buna karşılık ihracatında yüzde 8'lik bir azalış sektörün gerçekten de bir krize girdiğini göstermektedir.

Kimya sektöründeki gelişmeler Komisyonun beklentileri doğrultusunda çıkmıştır.

Yatırım malları sanayii kimya endüstrisi düzeyinde olmasa bile tam üyelik olgusundan olumsuz etkilenen sektörlerden biri olmuştur. Kaldı ki Komisyon bu noktaya çok önce-

den dikkat çekmiş ve İspanya'nın yatırım malları sanayiinde üretimde kaliteyi yükseltmesi buna karşılık fiyat düzeylerini aşağı çekmesi gerektiğini söylemiştir.

Tarım

Tarım sektöründe ortaya çıkan sonuçlar Komisyonun beklentileri doğrultusundadır. Fakat düzeyi genel olarak yükselmiş, çiftçilerin gelir düzeyinde artış olmuştur.

Tam üyeliğin İspanyol ekonomisini bazı açılardan olumsuz etkilediği açıktır. Ancak, tam üyeliğin İspanyol ekonomisi üzerinde olumlu etkileri de olmuştur. Hatta bu olumlu faktörlerin uzun vadede olumsuz gelişmeleri de ortadan kaldıracağı ileri sürülebilir.

Örneğin İspanya'ya tam üyelik dönemiyle birlikte yapılan yabancı yatırımlar bir önceki yıla göre yüzde 100'lük bir artış göstermiş olup, miktarı 4.166 milyar dolara ulaşmıştır.

Dış yatırımlar ödemeler dengesinde sadece dış ticaret açıklarını kapatmaya yarayan basit bir hesap işlemi olmanın ötesinde, bir ülkenin, başta istihdam ve üretim olmak üzere, makro dengeleri üzerinde olumlu ve önemli etkilere sahiptir. GSMH'nin yükselmesi ve istihdamın artmasından başka, bir ülkenin ihracat imkanları da, yabancı yatırımlarla birlikte artabilir.

Kaldi ki yabancı yatırımlar bir döviz toplamı değildir. Yabancı sermayeyle birlikte, bilgi ve teknoloji akımı da doğar. Kaynakları son derece sınırlı olan bir ülkede bilgi ve teknoloji akımının marjinal faydası çok yüksektir.

Tam üyeliğin istihdam üzerinde olumsuz etkileri olacağı ileri sürülmekteydi. Ancak 10 aylık veriler böyle bir durumun ortaya çıktığını göstermemektedir; tam tersine istihdamda gelişmeler pozitif olmuştur.

Çeşitli Kesimlerin Yaklaşımları

İşverenler Konfederasyonu adına 1986 yılının bir değerlendirmesini yapan CEOE (Spanish Confederation of Company Organizations) Toplulukla İlişkiler Komisyonu Başkanı Lorenzo Gascon karamsar bir tablo çizmiştir.

Adigeçen, 1985 Ocak-Ağustos devresinde Topluluk ile İspanya arasındaki ticaret dengesinin 188 milyar Peseta fazlalık verirken, 1986'nın aynı döneminde 14 milyar açık veren bir duruma düştüğünü; bu açığın Eylül ayında 32 milyar, Ekim ayında 64 milyar artarak, 1985'in ilk 10 ayındaki 235 milyarlık fazlalıktan 109 milyar eksiye düştüğünü; İspanya'daki yaşam düzeyinin Topluluk düzeyinin yüzde 25 altında bulunduğunu; buna karşılık katılma Protokolünün Almanya veya İngiltere ile olduğu gibi İspanya'ya net katkıda bulunan bir ülke statüsü vererek kaleme alındığını bildirmiştir. Tüm siyasi güçlerin Topluluk üyeliğinden yana olduğunu; belki de bu nedenle üyeliğin getireceği kazanç ve kayıpların tam anlamıyla tartışılmadığını; üyelik protokolünün imzalanmasından sonra bile kendini gösteren yapısal ve konjonktürel eksikliklerin düzeltilmesi için gerekli tedbirlerin alınmadığını belirtmiştir. Adigeçen, ödemeler dengesindeki fazlalığın büyük ölçüde petrol faturasındaki düşmeden, turizm gelirleri ve yabancı sermaye girişindeki artıştan kaynaklandığını ve ulusal ekonominin can damarı olması gereken sanayi ve tarım kesiminin içinde bulunduğu kötü durumu gözlerden gizleyebildiğini; sanayi kesiminin rekabet gücünün arttırılmasının şart olduğunu; halihazır durumda İspanyol sanayicisinin Fransız ve İtalyan meslektaşlarına oranla yüzde 100 daha pahalı elektrik ile çalıştığını; 26 puan daha fazla güvenlik payı ödediğini; İspanya'nın 17 Şubat 1975 tarihli iş akdi sözleşmesinin 17 sayılı önergesini uygulamayan tek topluluk üyesi olduğunu; İspanya'nın Topluluk kurallarını bilmediğini ve fazla dürüst hareket ettiğini; bugün İspanyol gümrüklerinde 20 adet tarife dışı engelin mevcut olduğunu; aynı sayının Fransa'da 146, Almanya'da ise 111 olduğunu kaydetmiştir. Buna rağmen sanayi kesiminin büyük bir çaba ve bilinçlenme içersinde mallarına rekabet gücü sağlayabilecek yatırımlara giriştiğini; uluslararası konjonktürlerdeki olumlu gelişmelerin devamı ve Hükümetin kendilerine gerekli yardımı göstermesi halinde bu güç dönemi aşabileceklerini ifade etmiştir.

İspanya'nın önde gelen işçi sendikası UGT yetkilileri konuya ilişkin açıklamalarında işveren kesimini suçlamışlardır. Uzun yıllardan beri yüksek gümrük duvarları ile korunmaya, fevkalade uygun şartlarla kredi almaya, iç pazarda ne üretiyse satmaya alışmış sanayii kesiminin birdenbire sert rekabet koşullarıyla karşılaşmaktan rahatsız olduğunu; Topluluk üyeliği ile ilgili müzakerelerin 10 yıldan beri sürmesine karşılık bünyelerinde gerekli yapısal düzenlemeleri yapmadıklarını; İspanya'daki işçi ücretlerinin Topluluk gelişmiş ülkelerine göre çok düşük bir düzeyde bulunmasına rağmen işverenlerin maliyet girdilerinden şikayet ettiklerini bildirmişlerdir.

Hükümet ilk yılın resmi bir değerlendirmesini kamuoyu önünde yapmamıştır. Topluluk ile görevli Devlet Sekreteri Serbest gazetelere verdiği demeçlerde, uzun yıllar koruma altında yaşayan İspanyol ekonomisinin katılmasının ilk yılında bazı güçlüklerle karşılaşmasının normal olduğunu; tam üyeliğin yararlarını önümüzdeki dönemlerde çok daha iyi görüleceğini bildirmiştir.

Sonuç olarak, önceden tahmin edildiği gibi, topluluğa katılmanın ilk yılı ekonominin genel yapısında çok önemli bir bozulmaya sebebiyet vermeksizin bazı olumsuz görünümlerin ortaya çıkması sonucunu vermiştir. Örneğin KDV'nin 1 Ocak 1986 tarihinde yürürlüğe girmesi ile Ocak ayında yüzde 2.5 artan enflasyon daha sonra normal seviyesine dönmüş, ancak yine de 1986 yılı enflasyon oranı diğer Topluluk ülkeleri ortalamasının 6 puan üstünde yüzde 9 olarak ortaya çıkmış, özellikle Topluluk ülkelerinden yapılan ithalat yüzde 32 artmış ve ticaret dengesi bozulmuştur.

İspanyol sanayii bugünkü durumuna, son derece yüksek gümrük vergileri, büyük yatırım teşvikleri, eksik rekabet ortamında her üretilen malın satıldığı bir pazar, düşük işçi ücretleri ile gelmiştir. Demokrasiye geçiş ile birlikte başlayan toplu sözleşmelerin şokunu üzerinden yeni yeni atmaya başlayan İspanyol sanayiinin Topluluğa katılmayla birlikte serbest rekabetin zorluklarını da hissetmeye başladığı gözlenmiştir.

Bununla birlikte sanayi sektörü, bünyesini Topluluk şartlarına uyduracak tedbirleri almamış veyahut daha önceki dönemlerdeki alışkanlıklarından kurtulamayarak ve nasılsa devlet kurtarır düşüncesiyle bu tedbirleri son ana ertelemiştir. Diğer taraftan Sosyalist Hükümet de sanayii çevrelerinden gelen taleplere katı bir yaklaşımla kulak tıkamış, bürokrasi Topluluğa uyum için gerekli bazı tedbirleri süratle alamamıştır.

BÖLÜM II

PORTEKİZ

Portekiz Avrupa Topluluğu'na tam üyelik başvurusunu 28 Mart 1977'de yapmıştır. Bunun üzerine görüş bildirmek üzere çalışmaya başlayan Topluluk Komisyonları hazırladıkları raporu 23 Mayıs 1978 tarihinde kamuoyuna açıklamışlardır.

Komisyon,Portekiz ve tam üyelik başvurusu üzerine şu görüşleri bildirmiştir:

"Topluluk, Portekiz'i Avrupa entegrasyonu dışında tutamaz. Eğer bu ülkenin başvurusu reddedilirse, ortaya çıkacak düş kırıklığı büyük olacak; bu da önemli politik güçlüklerle yol açabilir. Demokrasisini yeniden kurmuş ve sağlamlaştırmış bir Portekiz, Avrupa Birliği idealinin gerçekleşmesine katkıda bulunacaktır.

Portekiz'in Topluluğa katılımı ekonomisindeki darboğazları aşmasına da yardımcı olacaktır."

Portekiz Ekonomisi genel hatlarıyla incelendiğinde şu tesbitleri yapmak mümkündür:Çalışan nüfusun yüzde 28'i tarımda istihdam edilmektedir. Ancak bu sektörün GSYİH'ya katkısı yüzde 14'tür. Bu, Portekiz'de tarım potansiyelinin ve aynı zamanda verimliliğin düşük olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla ülke, tarımsal ihtiyaçlarını kendisi karşılayabilen, bir başka deyişle tarımda kendine yeterli bir ülke değildir.

Sanayi yapısını, geleneksel sektörler oluşturmaktadır. Örnek olarak tekstil, ayakkabı, besin işleme... sektörleri gösterilebilir. Kaldı ki bu sektörler rekabet edebilir özellikler taşımamaktadır.

Hizmet sektörü ise, ülkenin büyük turizm potansiyeline rağmen, GSYİH'da küçük bir orana sahiptir.

Portekiz ekonomisini etkileyen devrevi problemler yapısal zayıflık ve aleyhte gelişen dış ticaret hadleri giderek büyüyen dış ticaret açıklarına yol açmıştır. Bunun sonucunda 1973 yılında dış ticaret açığı 350 milyon \$, 1974'te 800 milyon \$, 1977'de ise 1.550 milyon \$'a ulaşmıştır. Bu da Portekiz'in öncelikli sorununun ödemeler dengesini düzeltmek olduğunu göstermektedir.

Bu tespitler ayrıca, Portekiz'le Topluluk arasında belirgin bir gelişme farkı olduğu anlamına gelir. Dolayısıyla bütünleşmenin minimum problemle gerçekleşmesi, genişlemiş Toplulukta tutarlı ekonomi politikalarının izlenmesini sağlamak için Portekiz ekonomisinin yeniden yapılandırılmasını gerektirmektedir.

I. KOMİSYONUN SEKTÖRLER VE DİĞER KONULARA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ

I.A- GÜMRÜK BİRLİĞİ

1972 yılında Portekiz'le Topluluk ve Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu (European Coal and Steel Community-ECSC) arasında imzalanan anlaşma, bu ülkenin Toplulukla bütünleşmesini kolaylaştıracaktır. Bu anlaşmaya göre, Portekiz tarafından sanayi ürünlerine uygulanan gümrük tarifeleri giderek azalacak, 1985 yılında "sıfır" olacaktır.

Miktar kısıtlamaları 1 Ocak 1973'ten itibaren kaldırılmıştır.

Buna karşılık Portekiz sanayi malları 1 Temmuz 1976 tarihinden itibaren Topluluğa sıfır gümrükle girmeye başlamıştır. Tarım ürünlerine uygulanan gümrükler ise giderek azaltılacaktır.

Portekiz'in gümrük indirim programı şöyledir: 1 Temmuz 1977'den itibaren yüzde 40 gümrük indirimi; 1980'den itibaren yüzde 37; ve nihayet 1 Ocak 1985'ten itibaren geriye kalan yüzde 23 oranındaki gümrük oranı kaldırılacaktır.

I.B- SANAYİ

Portekiz sanayiinin GSYİH'ya katkısı yüzde 47'dir ve aktif nüfusun yüzde 33.5'i burada istihdam edilmektedir. Sanayi sadece Topluluk sanayisiyle rekabet edip

ayakta kalmak için değil; yaşam koşullarını iyileştirmek ve işsizliği azaltmak için de süratle rekabetçi bir düzeye çıkarılmalıdır.

Yapısal açıdan Portekiz sanayiine, besin, tekstil, konfeksiyon, ayakkabıcılık, kereste... gibi geleneksel sanayi türleri hakimdir. Bu sektörlerin istihdam ve ihracat içindeki payları yüksek; ancak yaratılan katma değere katkıları düşüktür. Örneğin, 1975 yılında bu sektörler imalat sanayiinde yaratılan katma değerın yüzde 41'ini gerçekleştirmişler; buna karşılık istihdam açısından payları yüzde 52 olmuştur. İhracat içindeki payları ise yüzde 60'tır.

Portekiz sanayinin hammadde, aramal ve sermaye mallarına bağımlılığı çok fazladır. Enerji maddeleri, petrol ve doğalgaz hiç yoktur. Bununla birlikte demir, demir özü taşıyan maden ürünleri açısından bazı kaynaklara sahiptir. Ancak bunları yeterince değerlendirebildiği söylenemez. Portekiz'in yabancı teknolojiye bağımlılığı çok yüksektir.

Bu nedenle Portekiz'in Topluluğa tam üyeliği Topluluk sanayi sektörü açısından sorun yaratmayacaktır.

1.C- ENERJİ

Portekiz'de kişi başına düşen enerji tüketimi Topluluk düzeyinin yarısından daha azdır. Aynı şekilde GSYİH'nın bir birimine tekabül eden enerji tüketimi de özellikle düşüktür. Portekiz sanayiinin rekabet edebilir düzeye getirilmesi, enerji tüketiminde de büyük bir artışa yolaçacaktır.

Bugünkü üretimin üçte ikisi hidro-elektrik üretiminden sağlanmaktadır. 1980-1985 arası dönem için elektrik enerjisi üretim kapasitesinin 3000 megawatt arttırılacağı öngörülmüştür. Bunun üçte ikisi termik santraller tarafından gerçekleştirilecektir. Bu, önümüzdeki dönem Portekiz'e bir nükleer santral yapılması gerektiğini göstermektedir. Bu plan 1981 için düşünülmüştür, ancak kesinlik kazanmamıştır. Portekiz'in uranyum oksit rezervleri gözönüne alındığında nükleer santrallerin geçici bir yaklaşım olduğu söylenebilir.

Yeni santraller kurulmadıkça ve bu alanda özel bir çaba harcanmadıkça Portekiz'in gelecek dönemlerde enerji ihtiyacını karşılaması pek mümkün görünmemektedir.

1.D- TARIM

1977 yılında, tarım sektörünün GSYİH içindeki payı yüzde 12'dir. Bu sektör aktif nüfusun yüzde 28'ini istihdam etmektedir. Portekiz'in tam üyelik durumu gözönüne alındığında tarımın gelişmesi ayrı bir önem taşımaktadır. Tarımda istihdam edilen işgücünün yüksekliğine karşılık, verimin ve üretimin düşük olması; ülkenin tarım ürünleri ithalatçısı durumunda bulunması ve ithalatın giderek artması, ülkenin bu açığı kapatmasını zorunlu hale getirmektedir. 1975 yılında tarımsal ürünler değer olarak ithalatın yüzde 22.9'unu, ihracatın ise sadece yüzde 16.6'sını oluşturmuşlardır. Zaman serileri gözönüne alındığında farkın arttığı görülmektedir.

Portekiz'in tarımda karşılaştığı güçlükler ve tarım sektörünün sahip olduğu potansiyelin tam olarak kullanılamamasının nedeni, sosyal ve yapısaldır. Üretim tekniklerinin ve üretkenliğin geliştirilmesi için, topraktaki mülkiyet ilişkilerinin değiştirilmesi gerekmektedir. Özellikle tarımsal alanların daha az bölünmeye uğraması ve tarım alanlarının genişletilmesi zorunludur. Kuzeyde, mesleki eğitimin genişletilmesi ve daha fazla sermaye kullanılması zorunlu görünmektedir.

Bu tedbirler tarımsal üretimde artışa yol açacaktır. Sonuçta tarımda istihdamın azaltılması da gerçekleşmiş olacaktır.

Ayrıca tam üyelikle birlikte Ortak Tarım Politikasının (OTP) uygulanmaya başlaması, Portekiz'in tarımsal yapısını değiştirecektir. Bu da sonuçta, üretim ve tüketim düzeyi düşük olan Portekiz'in tarımını geliştirecektir.

D.1- Balıkçılık

Balıkçılık sektörünün GSYİH'ya katkısı yüzde 1.2'dir. Aktif nüfusun yüzde 0.9'u bu sektörde çalışmaktadır. Bununla birlikte balık ürünleri, Portekiz'in dış ticaretinde önemli rol oynar. Taze, kurutulmuş ve dondurulmuş balık tarım malları ihracatının yüzde 10'undan fazlasını tutmaktadır.

Bugüne kadar balık ürünleri kaynaklarını yeterince kullanamayan Portekiz, balık avlama sahasındaki son uluslararası gelişmelerden de zarar görmüştür.

Portekiz'in üyeliği üyeler arasında balıkçılık sahalarının yeniden düzenlenmesine yol açacaktır.

1.E- HİZMET SEKTÖRÜ*

Hizmet sektörünün GSYİH'ya katkısı yüzde 41'dir. Bu oran Topluluktaki oranla karşılaştırıldığında düşüktür.

Ulaşım sektörünün en önemli sorunu altyapıdır ve gelişmemiştir; ülkenin ihtiyaçlarını karşılamaktan uzaktır. Bu durum malların dağıtımını engellediği gibi, ülkenin turizm sektörünün gelişmesine de zarar verecektir. Modernleşmek için ülkede geniş çaplı altyapı yatırımlarına ihtiyaç vardır. Haberleşme sektöründe ve taşımacılıkta, özellikle deniz taşımacılığından büyük oranda istifade edilmektedir. Dış ticarete deniz taşımacılığının önemi yüzde 94'tür. Yalnız bu alanda da, kargolama, çalışan işçilerden anında yararlanma... gibi, mikro problemler vardır.

1.F- SOSYAL VE BÖLGESEL SORUNLAR

İstihdamın yapısı ve düzeyi, genel ve mesleki eğitim, yaşama ve çalışma koşulları, sosyal altyapı, kültürel faktörler gibi sosyal problemler, Portekiz'de Topluluğa oranla daha kötü durumdadır. Bu nedenle, Topluluğun sosyal politikası Portekiz için üyelik sonrasında büyük önem taşımaktadır. Avrupa Sosyal Fonu'nun (ASF) bu problemlere belli çözümler getireceği söylenebilir.

ASF'nin mesleki eğitimler, işçilerin mobilitesinin sağlanması ve işsizliğin özellikle Portekiz'in azgelişmiş bölgelerinde azaltılması konusunda çalışmaları olacaktır. Bu bölgelerde, gençler, kadınlar ve göçmen işçiler eğitilecektir. Tarım işçilerinin, madencilerin, demir ve çelik işçilerinin eğitimi için FEOGA ve CECA mali yardımlarda bulunacaktır. Bununla birlikte, eğitim sisteminin bozuk yapısı, altyapının ve kamu hizmetlerinin gelişigüzelliği ve teknik gelişme, çağdaş çalışma tarzı, modern pazarlama yöntemlerine karşı kültürel ve sosyal reaksiyonlar Portekiz'in Topluluk'tan gelecek yardımları tam kapasiteyle değerlendirmesini engellemektedir. Bu nedenle Portekiz, sosyal alanda da tam üyeliğe geçişi kolaylaştırmak için Topluluğun yardım etmesini sağlamalıdır.

Eğer bölgesel çerçevede analiz edilirse Portekiz ekonomisinin yapısal zayıflığı daha iyi görülecektir. Buna ek olarak bölgelerarası dengesizlik, nüfusun belli

* Ticaret, turizm, taşımacılık, bankacılık, sigortacılık, kamu hizmetleri.

Bölgelerde yoğunlaşmasına yol açmaktadır. Buna bağlı olarak ekonomik faaliyetler de belli bölgelerde yoğunlaşınca, diğer bölgelerin gelişmesi durmaktadır. Sonuçta yapısal zayıflıkları çözmek güçleşmekte, ülkenin problemlerini uzun vadede çözecek arzu edilir bir büyüme hızına ulaşmak mümkün olmamaktadır.

1970'de nüfusun yüzde 80'i, GSYİH'nın yüzde 90'ını, sanayi üretiminin yüzde 95'ini gerçekleştirmekte ve ülkenin kuzeyinde, toplam yüzölçümün yüzde 37'sine tekabül eden kıyı bölgesinde yerleşmiş bulunmaktadır.

Nüfusun yoğunlaştığı bu bölgelerde 4 esas problem mevcuttur.

1. Sosyal ve ekonomik altyapının bozukluğu,
2. Bu bölgelerde rekabet gücü ve üretkenliği olmayan küçük işletmelerin önemli bir ağırlığa sahip oluşu. Dolayısıyla küçük ve orta boy işletmelerin geliştirilmesinin aldığı öncelik,
3. Belli bölgelerde ekonomik faaliyetlerin eşitsiz dağılımı,
4. Tarımsal gelişme düzeyinin düşük olması. Bu durum ülkedeki dört bölgede de benzerlikler göstermektedir.

Portekiz'de aktif nüfusun yüzde 28'inin tarımda istihdam edilmesine karşın, ülke besin ihtiyaçlarını karşılayacak üretimi yapamamaktadır. Ülkedeki 7 bölgenin beşinde tarımda istihdam edilen işgücünün aktif nüfusa oranı yüzde 44 ilâ yüzde 69 arasında değişmektedir.

Tarım sektörü, modernleştirilmeli ve daha dinamik hale getirilmelidir. Tarımsal bölgeler çağdaşlaşmayı teşmil etmek için gerekli ekonomik, sosyal kültürel çevre koşulları ve altyapının eksikliğini çekmektedir. Bölgelerde yetişen ürünlerin pazarlaması örgütlenemediği gibi, piyasa ile ilgili bilgi ve sosyal ve kültürel kolaylıklar zorlukla elde edilmektedir. Sonuç olarak, birçok bölgede tarım sektörü ya otarşik temeller içinde faaliyet göstermekte ya da çok sayıda aracıya bağlı kalmaktadır.

Topluluğun mali araçları Portekiz'in gelişme problemlerini çözmede önemli rol oynayabilir. Fakat mali operasyonlar problemlerin çözümlerine tam bir cevap teşkil etmezler. Bu nedenle, Topluluk bölgesel ve sosyal politikalarını değişik-

tirmek zorundadır. Bu değişiklik Portekiz'in bölgesel sorunlarının ve Topluluğa üye diğer ülkelerin azgelişmiş bölgelerinin problemlerinin çözülmesine yardımcı olacağı gibi, bu sorunların belli bir koordinasyon içerisinde çözülmesini sağlayacak koşulları yaratacaktır.

1.G- SERMAYENİN VE HİZMETLERİN DOLAŞIMI

Portekiz'de kamu sektörünün genişliği ve kamulaştırmalar Topluluk kurallarına ve Roma Antlaşmasına aykırıdır.

Merkezileşmek rekabete ters yönde etki eden bir faktördür. Bu ülkede 8 Temmuz 1977'de çıkarılan bir kanunla kamu sektörünün ihtiva ettiği sektörler, silah sanayi, petrol rafinerileri, petro-kimya sanayi, demir-çelik, kimyevi gübre sanayi, çimento, bankacılık ve sigortacılık olarak belirlendi. Bununla birlikte Portekiz'de merkezleri Topluluk üyesi ülkelerde bulunan iki yabancı banka vardır. Kamulaştırılmayan bu bankalar normal faaliyetlerine devam etmektedirler.

Sanayide ve bankacılık kesiminde kamulaştırmanın bir sonucu olarak özel sektöre ait 2000 işletme kamulaştırılmıştır. Hükümetin amacı sadece büyük işletmelerde kamu payını korumaktadır.

Bu tür düzenlemeler sermaye hareketlerinin çok sıkı kurallara tabi olduğunu göstermektedir. Tüm bu düzenlemelerin özellikle sermayenin serbest dolaşımının, Topluluk kurallarına uydurulması gerekmektedir.

1.H- REKABET VE YARDIMLAR

Portekiz'de devlet sübvansiyonları belli bir sisteme sahip değildir ve ülkenin ekonomik, sosyal yapısında ortaya çıkabilecek değişmeler ve belirsizlik yardımların hangi çerçevede uygulanacağını belirlemektedir. Ayrıca öncelikli sektörler için genel bir yardım programı vardır. Dolayısıyla karışık, çok sayıda yardım programları bulunmaktadır. İhracata ayrıca bir destek programı uygulanmaktadır. Bu programların ortak operasyon noktası, vergi iadesi sistemidir.

1.I- VERGİLEME

Portekiz'in Topluluğa girmesi, vergi sisteminde birçok değişikliklere yol aç-

caktır. Bu nedenle geçiş döneminde bu uyumların gerçekleştirilmesi gerekir. Bunların başında da gümrük tarifeleri ve muamele vergisi gelmektedir.

KDV'nin uygulamaya sokulmasıyla bazı vergi uygulamaları, örneğin muamele vergisi kaldırılacak ve vergi, satış işlemi sonunda elde edilmiş olacaktır. Dolayısıyla KDV uygulanmaya başlanana kadar, vergi toplamadaki güçlükler devam edecektir.

II. ÜYELİK SONRASINDA PORTEKİZ EKONOMİSİNİN DURUMU

II.A- DIş TİCARET GÖSTERGELERİ

1984, 1985 ve 1986 yıllarının ilk dokuz aylık verilerinin karşılaştırılması sonucunda, Portekiz'in diş ticaret hacminin sürekli olarak arttığı, bu arada, daha da önemlisi ihracatın ithalatı karşılama oranının istikrarlı biçimde yükseldiği görülmektedir.

PORTEKİZ'İN DIş TİCARETİ (Ocak-Eylül) (1000 Esc)

	1984	1985	1986
İthalat (CIF)	841.785.855	976.337.417	1.012.572.735
İhracat (FOB)	542.019.868	711.279.433	778.718.039
Fark	-299.765.987	-265.057.984	-233.854.696
İhracatın İthalatı Karşılama Oranı(%)	64,39	72,85	76,90

DIş TİCARET VERİLERİNİN BÖLGELER İTİBARIYLA ORANSAL DAğILIMI (Ocak-Eylül)

Bölge	1985		1986	
	İthalat	% İhracat	İthalat	% İhracat
OECD	67,14	85,12	76,80	88,56
AT	44,92	61,91	57,16	67,64
EFTA	6,17	10,88	7,50	11,84
OPEC	17,60	2,69	9,37	1,81
COMECON	1,34	1,86	1,23	1,07

Tablonun incelenmesinden görülebileceği gibi Topluluğun, Portekiz'in genel diş ticareti içindeki yerinde 1986 yılında gözle görülür bir artış kaydedilmiştir.

Bu artış dış ticaret hacminin takriben yüzde 60'ına tekabül etmektedir.

Portekiz'in ihraç ettiği deniz mahsulleri, sebze ve meyva, hayvan yemleri, içecekler, kağıt hamuru, mantar, kereste, mobilya, ayakkabı, tekstil ürünleri organik kimya mamulleri, plastik sanayii ürünleri, demir-çelik mamulleri, metalürji ürünleri, demir dışı metaller, ulaştırma araçları, elektronik ve elektrik sanayii ürünleri, kara nakil vasıtaları ve çeşitli imalat sanayii ürünlerinin tutarlarında değişen oranlarda artışlar olmuştur.

Genel olarak, telekomünikasyon cihazlarıve teçizatı, kara nakil vasıtaları, elektrik ve elektronik sanayii mamülleri, endüstriyel makinalar, metal dışı mineraller, plastik ve kimya sanayii ürünleri, tekstil ipliği, mineral katkı maddeleri, şeker ve et mamülleri alımlarında da önemli artışlar kaydedilmiştir.

Portekiz'in en fazla ticaret yaptığı ülkeler Almanya, Fransa, İngiltere ve ABD'dir. Ancak 1986 yılında ABD ile dış ticaretin azalan bir eğilime girdiği görülmektedir.

ABD'nin 1985 yılının ilk dokuz ayında Portekiz'in ithalatı içindeki yeri yaklaşık 103 milyar Eskudo ile yüzde 10,53'ü bulurken, bu rakam, 1986 yılı içinde 74 milyar dolaylarına ve yüzde 7,28'e düşmüştür. Buna paralel olarak Portekiz'in Amerika'ya ihracatında da gerileme olmuş, 1985'in ilk 9 ayında yaklaşık 69 milyar Eskudo'dan (Toplamanın yüzde 9,66'sı) ihracat, 1986'nın aynı döneminde 54 milyar 657 milyona (yüzde 7,02) düşmüştür.

Portekiz tahıl ithal eden bir ülkedir. Tahıl ithalatını önceleri uygun kredilerle ABD'nden almaktaydı. Topluluğa üyeliğinden sonra AT'da tahıl fazlasının eritilmesi mekanizmaları çerçevesinde ithalatın kademeli olarak Topluluğa kaydırılması beklenebilir. 1986 yılında Portekiz'in tahıl ithalatında genel bir azalma olmuştur. Bu azalma içinde nisbi payı en yüksek olan ülke ABD'dir.

ABD'ne ihraç edilen hazır giyim ve aksesuar harici tekstil ürünlerinde azalma meydana gelmiştir.

Portekiz sanayiinin önemli sektörlerinden birisi olan demir-çelik endüstrilerinin dış ticaretteki payı da büyüktür. Ülkenin Topluluğa üyeliğinin ilk yı

linda Amerika'ya yapılan demir-çelik ihracatı muhtemelen ABD'nin Topluluk üyelerine uyguladığı kısıtlayıcı önlemler neticesinde azalma kaydetmiştir.

Portekiz'in ABD'nden yaptığı endüstriyel makinalar, telekomünikasyon cihazları gibi, Avrupa sanayiilerinin ürünleriyle ikame edilebilecek çeşitli ürünlerin ithalatı azalmıştır.

PORTEKİZ'İN TOPLAM DIŞ TİCARETİ İÇİNDE
AT ÜLKELERİNİN PAYI
(Ocak-Eylül)

Ülke	ihracat 1985-%	ihracat 1986-%	ithalat 1985-%	ithalat 1986-%
Fransa	12,78	15,30	7,71	10,04
Belçika- Lüksemburg	3,52	3,45	2,20	2,83
Hollanda	7,08	6,78	3,27	3,92
B.Almanya	13,77	14,52	11,17	13,49
İtalya	3,96	3,66	5,01	7,58
İngiltere	13,86	14,38	7,88	7,60
İrlanda	0,59	0,54	0,33	0,38
Danimarka	2,01	2,47	0,59	0,90
Yunanistan	0,26	0,27	0,08	0,08
İspanya	4,08	6,27	6,68	10,35

PORTEKİZ'İN AT ÜLKELERİYLE DIŞ TİCARETİNDEKİ
İHRACAT-İTHALAT FARKI
(000 Esc)

Ülke	1985	1986
Fransa	15.615.939	17.486.587
Belçika- Lüksemburg	3.544.355	-1.748.015
Hollanda	18.435.533	13.160.801
B.Almanya	-11.074.491	-23.553.477
İtalya	-20.734.244	-48.186.046
İngiltere	21.668.625	35.042.366
İrlanda	984.829	298.443
Danimarka	8.485.318	10.124.483
Yunanistan	1.103.710	1.326.065
İspanya	-36.278.145	-55.977.353
Fark	+1.751.429	-52.026.146

PORTEKİZ'İN DIŞ TİCARETİ
(Milyar Eskudo)

Yıllar	İhracat	İthalat	Denge
1981	4.061	9.121	-5.060
1982	4.122	8.984	-4.862
1983	5.224	7.624	-2.400
1984	5.206	7.233	-2.027
1985	5.685	7.142	-1.457
1986	7.209	8.844	-1.635

DÖVİZ REZERVLERİ
(Yıllık - Milyar Dolar)

Yıllar	Döviz Rezervi
1981	467
1982	467
1983	353
1984	475
1985	1.345
1986	1.354

DÖVİZ REZERVLERİ
(Aylık - 1987)

Aylar	Döviz Rezervi
Ocak	1.466
Şubat	1.531
Mart	1.456
Nisan	1.272
Mayıs	1.532
Haziran	1.645
Temmuz	2.184
Ağustos	2.500

Portekiz'in Fransa'ya, İngiltere'ye, Hollanda'ya, Danimarka'ya, İrlanda'ya ve Yunanistan'a yaptığı ihracat, bu ülkelerden yaptığı ithalatı aşmaktadır. Ülkenin, Topluluğa katılımının ilk dokuz ayı zarfında özellikle İngiltere'ye, Fransa'ya ve Danimarka'ya olan ihracatı daha da artmıştır. Buna karşılık daha önceki yıllarda da açık veren Almanya, İtalya ve İspanya'yla olan dış ticarette ithalatın nisbi olarak daha fazla arttığı ve açık miktarının yükseldiği gözlemlenmektedir.

1986 yılı içinde EFTA ülkeleriyle yapılan dış ticaret hacminde artış kaydedilmiştir. Bu gelişmenin, Portekiz'in eski EFTA üyesi olmasının yanı sıra, EFTA'nın yıl içinde Topluluk'la vardığı anlaşmaya bağlı olduğu düşünülebilir.

Topluluk ve EFTA'yla artan dış ticaret hacmine karşılık, Portekiz'in OPEC, COMECON ve Diğer Ülkeler alt başlıkları altındaki ülke gruplarıyla ticaretinde gerilemeler kaydedilmiştir. Sadece Diğer Ülkeler genellemesine dahil olan grubun toplu verilerinde, toplam ihracatın sınırlı biçimde arttığı görülmektedir.

Portekiz'in eski kolonileriyle yaptığı ticarette de düşme olmuştur.

II.B- SANAYİ SEKTÖRÜNDE GELİŞMELER

Sanayi sektöründe geçiş dönemi daha hızlı olmuştur. Katılımın ilk üç yılı içinde tarifeler büyük ölçüde kaldırılacaktır. Portekiz ekonomisinin sanayi sektörü özellikle EFTA üyeliği çerçevesinde geçen 25 yıl içinde önemli ölçüde liberalize edilmiş bulunmaktaydı. Çoğu maddelerde sıfır gümrüklü mal alış-verişi uzunca bir süredir uygulanmakta olduğundan, bu konuda tarımda olduğu ölçüde ciddi sorunlarla karşılaşılmayacağı düşünülmektedir. Avrupa Yatırım Bankası, küçük ve orta işletmelerin teknolojik modernizasyon projelerini destekleyerek, bunların gümrük birliğine geçişten sonraki rekabet şanslarını arttırmayı amaçlamaktadır. Tekstil sektöründe kuvvetli olan Portekiz, gümrük birliğinin sağlanmasıyla bu alanda avantaj sağlayacaktır.

Portekiz'in dezavantajlı olduğu nokta, Toplulukla müzakerelerin İspanya'yla birlikte yürütülmesi ve üzerinde anlaşmaya varılan konuların çoğunda İspanya'nın tercihlerine tabi kalınması olarak nitelenebilir.

Portekiz'e ilişkin ayrıntılı bilgiler 1986 yılına aittir. Fakat bu bilgiler konu-

lara göre, kimi altı aylık, kimi dokuz aylık dönemler üzerinedir. Örneğin çeşitli sektörlerin üyelik sonrası nasıl bir gelişme içine girdiğini gösteren bilgileri-miz üç aylık verilere dayanmaktadır*:

Tüketim ve ara malları üretimi artmış, yatırım malları grafiği büyük bir değişiklik göstermemiştir.

Gıda Sanayiinde, kapasite artışına rağmen üretim hacminde düşüş olmuştur.

Kereste/Ahşap Ürünler ve Mantar Sanayii ürünlerinde 1985 yılında ortaya çıkan üretim azalmaları, 1986 yılı içinde telafi edilmiş, üretim eski seviyesine ulaşmıştır.

Tekstil Sanayiinde olağan nisbi üretim artışlarıyla istikrarlı bir yıl geçirilir-ken, Hazır Giyim Sanayiinde üretim artmıştır.

Kimyevi Maddeler Sanayiinde, sektörel grafiklerde genel bir daralmaya karşılık, Metal Dışı Mineraller ve Ulaştırma Araç ve Malzemeleri İmalat Sanayiinde tam tersi bir gelişme görülmüştür.

Kağıt ve Metalürji Sanayiilerinde üretim ve kapasite artışına karşılık Demir-Çelik Sektöründe üretim önemli miktarda düşüş göstermiştir.

Makina ve Elektrikli Cihazlar İmalat Sanayiinde de istikrarlı nisbi üretim artış-ları kaydedilmiştir.

Metalürji Ürünleri üretim ve kapasite artışı gerçekleştirilmiştir.

* Portekiz ekonomisinin genel bir değerlendirmesi bundan sonraki bölümde 1987 yılı da dahil edilerek, kısaca ele alınacaktır.

SANAYİ ÜRETİMİ
(1980=100)

Yıllar	Artış	Değişme
1981	102	2,00
1982	106	3,92
1983	106	-
1984	105	-0.94
1985	110	4,76
1986	116	5,45

II.C- İSTİHDAM

1986 yılı içinde imalat sanayiinde yer alan çeşitli sektörlerde istihdam hacminde nisbi artışlar kaydedilmiştir. Artışlar daha çok tüketim ve ara malları üreten sektörlerde yoğunlaşmaktadır. Yatırım malı üreten sektörlerdeki durağanlık paralelinde istihdam hacminde daralma görülmüştür.

1985 yılı sonunda ülkede yaklaşık 497.100 işsiz bulunmaktaydı. Faal nüfusun yüzde 11'ine yaklaşan bu oran 1986 yılında gerek hükümetin çalışmaları, gerek Avrupa Sosyal Fonu'nun mali desteğindeki projeler çerçevesinde azaltılmıştır.

1986 Eylül ayı sonu itibariyle ülkedeki işsiz sayısı 445.200'e düşmüştür. Kesin olmayan verilere göre, Aralık sonu itibariyle, bu rakam, 366.000 civarına inmiş, böylelikle ülkedeki işsizlerin aktif nüfusa oranı azalarak yüzde 9'un altına düşmüştür.

II.D- ENFLASYON

Son üç yıl zarfında hükümetlerce izlenen maliye politikalarının sonucu, enflasyon oranı sürekli olarak aşağıya çekilebilmiştir.

IMF ile varılan mutabakat sonucunda Eskudo'nun devalüasyon oranı azaltılmış, bu arada Doların değer kaybına bağlı olarak dünya konjonktüründe ortaya çıkan gelişmeler, Portekiz parasının değerini istikrarlı tutmuştur.

1985 yılında resmi istatistiklere göre 19.7 olan enflasyon oranı, 1986 yılında hedeflenen yüzde 12'lik orana kadar düşürülmüştür.

II.E- TARIM

Tarım sektörüyle ilgili bazı düzenlemeler yapılmıştır. Bu düzenlemeler şunlardır:

- Konserve domatesler için gümrük tarifeleri 4 yıl daha devam edecektir. Özel garanti eşiği 120.000 tondur.
- Değişik Portekiz şaraplarının Avrupa pazarlarına girişiyle ilgili gümrük tarifeleri 2,3 ve 5 yıllık sürelerde tamamen kaldırılacaktır.
- Portekiz'in Topluluk dışından prelevmanla şeker ithalatı 75.000 tonla sınırlandırılmıştır.
- Tahıllar için yüzde 5'lik satın alma garantisi sağlanmıştır. Portekiz'in uygun koşullu ithalat kredileriyle ABD'nden yapmakta olduğu tahıl ithalatı, uygulamada kademeli olarak topluluk tahılıyla ikame edilecektir.
- Kıta Portekiz'i ile Azor ve Madeira adalarına toplam 80.000 tonluk şeker üretim kotası getirilmiştir.
- 1986/87 kampanyasında ayçiçeği için 48 bin tonluk, kolza ve şalgam üretimi için de 1000 tonluk üretim eşiği konmuştur.

Balıkçılık

Portekiz'in 12 yıllık karasularının ilerisindeki açık deniz alanlarında Topluluk ülkeleri balıkçıların avlanması yasak olan bölgeler belirlenmiştir. Bu düzenlemeler sırasında Portekiz ve İspanya yetkilileri arasında önemli uyuşmazlıklar çıkmışsa da sonunda uzlaşmaya varılmıştır. Portekiz'in balık ihracatı için belirli miktarlarda gümrüksüz kotalar tahsis edilmiştir. Ayrıca gümrük tarifelerinin 10 yılda kaldırılması benimsenmiştir.

II.F- İŞÇİLERİN SERBEST DOLAŞIMI

Topluluğun 12 Haziran 1985 tarihinde almış olduğu karar uyarınca üye ülkeler, Topluluk üyesi ülkelerin vatandaşlarına yönelik ayrımcı önlemler almamayı taahhüt etmişlerdir. Çalışma koşulları bakımından bu hak, yasal statüdeki Portekizli göç-

men işçiler için de geçerli olup, ekonomik ve sosyal hakları, eğitim ve sendikal hakları içermektedir. Serbest dolaşım hakkının yürürlüğe girmesi, İspanya ve Portekiz'in katılım anlaşmalarında belirli bir süreye bağlanmıştır. Bu hakkın tam olarak verilmesi, Lüksemburg dışındaki Topluluk ülkeleri için 1993'te gerçekleşecek, Lüksemburg bakımından ise 1995'te söz konusu olacaktır. 1 Ocak 1986 tarihi itibarıyla Topluluk üyesi ülkelerde bulunan işçilere sağlanan haklar şöyle özetlenebilir:

1. Halihazırda bir topluluk üyesi ülkede çalışan Portekizli (İspanyol işçi için de aynı durum söz konusudur) işçi, 21 yaşından küçük akrabasını (aile içi) yanına alılabilmektedir.
2. Bu işçilerin mevcut işleriyle ilgili hakları kısıtlamaya tabi tutulmamaktadır. Bu durum, geçici işsizler ile iş kazası sonucu malül kalmış olanlar için de geçerlidir.
3. Üyelik anlaşmasının imzalanış tarihi olan 12 Haziran 1985 tarihinde herhangi bir Topluluk üyesi devlette işsiz veya iş kazası malülü olan kişiler o ülkenin kendi vatandaşları ile aynı koşullarda iş piyasasında yer alırlar. (Bu maddeden Lüksemburg 1995 yılına kadar istisna tutulmuştur.)
4. 12 Haziran 1985'ten sonra Topluluk ülkelerinde sürekli iş temin edip çalışmaya başlayan İspanyol ve Portekizli işçiler, emek piyasasının eşit haklı tarafı olabilmek için üç yıl beklemek zorundadırlar. 1989'dan itibaren bu süre 18 aya inecektir.
5. Topluluk ülkelerinde çalışan Portekizli veya İspanyol işçinin, yanına aldıracağı 21 yaşından küçük çocuklar, emek piyasasına serbest giriş hakkı kazanmak için 1991 yılına kadar bekleyeceklerdir.
6. Asgari 5, azami 7 yıl içinde bütün Portekizli (İspanyol işçiler de) işçiler Topluluk içinde serbest dolaşıma hak kazanacaklardır. (Lüksemburg hariç.)
7. Bir Topluluk ülkesinde hak kazanılan (belgelenen) nitelikler tüm Topluluk ülkeleri için geçerli olacaktır.

8. Avrupa Sosyal Fonu, öncelikli olarak her yıl 200 bin göçmene mesleki ve lisan formasyonu vermek için yardım sağlayacaktır.

TOPLULUKTA YAŞAYAN PORTEKİZLİLER
(Eylül 1986)

Fransa	765.000
Almanya	77.420
İspanya	70.000
İngiltere	45.000
Lüksemburg	33.200
Belçika	18.000
Hollanda	7.800
İtalya	3.500
Danimarka	260
Yunanistan	110
İrlanda	50
Toplam	1.020.340

II.G- PORTEKİZ'E TOPLULUKTAN YAPILAN YARDIMLAR VE 1986'DA GERÇEKLEŞENLER

Portekiz, geçiş dönemi süresince, başta Avrupa Tarımsal Yönlendirme ve Garanti Fonu (FEOGA) olmak üzere, Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu (FEDER), Avrupa Sosyal Fonu (FSE), Avrupa Yatırım Bankası (BEI), Nouvel Instrument Communautaire ve Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu (CECA) çerçevesinde geliştirilecek programlar dahilinde çeşitli uygun koşullu kredilerden ve karşılıksız yardımlardan yararlanacaktır.

G.1- Tarımsal Yönlendirme ve Garanti Fonu (FEOGA)

FEOGA kaynaklarından 1996 yılına kadar geçecek 10 yıllık süre zarfında 700 milyon hesap birimi tutarında proje finansman yardımı alınacaktır. Bu çerçevede Avrupa Entegrasyonu Devlet Sekreterliği ve Gıda ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından hazırlanan büyük bir tarımsal modernizasyon entegre projesi, kademeli olarak yürürlüğe girecektir. 1986 yılı için FEOGA kaynaklarından 40 milyon hesap birimlik

finansman sağlanması öngörülmüş, kesin olmayan verilere göre bu rakamın tamamına yakını Portekiz'e tahsis edilmiştir. 1986 finansman tutarı 4.7 milyar Eskudo olmuştur.

Tarımsal kalkınma çabaları çerçevesinde yapılan master planına göre yoğun çalışmalar yürütülmektedir. FEOGA geçiş dönemi süresince seçeceği projelere yüzde 35-40 oranında finansman sağlamayı öngörmekte, hükümetin de yüzde 50'yi aşmamak kaydıyla ortalama yüzde 35 oranında finansmana katılmasını şart koşmakta, proje sahibi kuruluşlar için yüzde 5 taban katkı payı sınırını çizmektedir. Portekiz Hükümeti, 1986 yılı içinde Topluluk tarımsal kalkınma yardımlarının yönlendirilmesi ve koordinasyonu için Tarım ve Balıkçılık Kalkındırma ve Mali Destek Enstitüsü'nü (IFADAP) kurmuştur. Yıl içinde yürürlüğe giren altı önemli kanun ile tarım ve balıkçılık ürünlerinin koşullarının iyileştirilmesi ve pazarlama imkanlarının artırılması, balıkçılığın sektörel yapısının yeniden düzenlenmesi ve teşviki, mevcut tarımsal yapı ve işletmelerin etkinliğinin artırılması, şarap kültürlerinin geliştirilmesi vb. konularda yeni önlemler getirilmiştir. Bu çalışmalara esas teşkil etmek üzere 1985 yılında Portekiz Tarımını Geliştirme Özel Programı kabul edilmiştir.

Topluluk tarım yardımlarıyla amaçlanan hedefler, Portekiz'in Kuzey ve Güneyindeki tarımsal alanlar arasında bulunan gelişmişlik farkının giderilmesi, süt ve süt ürünlerinin üretim miktarlarının ve kalitesinin iyileştirilmesi, balıkçılığın modernize edilmesi, Portekiz ekonomisine hakim durumdaki orta ve küçük işletmelerin gümrük birliğine geçildikten sonra Avrupa'nın rekabeti karşısında eriyip yokolmalarını için daha ileri teknolojilere ve iyi standartlara kavuşturulmasıdır.

G.2- Avrupa Bölgesi Kalkınma Fonu(FEDER)

Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu'nun Portekiz ekonomisine katkısı büyük ölçüde bayındırlık ve altyapı projeleri çerçevesinde gerçekleşecektir. Fonun orta vadeli finansman programı bilenmemekle birlikte, FEDER yetkilileri 1986 yılında çoğunluğu yol, su, kanalizasyon, elektrik şebekeleri, kentsel düzenleme, turizm geliştirme yatırımlarından oluşan ve bütün ülke çapına yayılmış 800 civarında projeye 68 milyar Eskudoya yaklaşan tutarda finansman sağlamayı öngörmüşlerdir. 11 Aralık 1986 tarihine kadar FEDER fonlarından sağlanan finansman tutarı 159 milyon Avrupa Hesap Birimine varmıştır. Yıl sonuna kadar tamamlanması beklenen finansman toplamının 190 milyon birim olacağı sanılmaktadır.

G.3- Avrupa Sosyal Fonu (FSE)

Portekiz ekonomisi Topluluk üyesi ülkeler içinde en alt seviyede bulunmaktadır. GSMH düşüktür. Kişi başına düşen milli gelir 1985 verilerine göre 2020 Dolardır. Aktif nüfus 4 milyon 40 bindir ve bunun 500 bini işsizdir. (Yaklaşık yüzde 11) Ücret düzeyleri bakımından da değerlendirildiğinde Portekiz'in Topluluk içinde en alt sırada yer aldığı görülmektedir. 1986 Ocak ayında Hükümet tarafından çeşitli sektörler için belirlenen asgari ücretler şöyledir:

Tarım sektörü	:	19.500	Eskudo	=	Yaklaşık 130 Dolar
Tarım dışı sektörler:	22.500	"	=	"	160 "
Vasıfsız hizmetler	: 15.200	"	=	"	110 "

Tam üyeliğe geçiş öncesinde Portekiz makamları 1986 yılında gerçekleştirilecek sosyal güvenlik projeleri için Avrupa Sosyal Fonundan 317.134 kişiyi kapsayacak 47.189.125.250 Eskudo tutarında finansman yardımı istemiştir. Buna karşılık Avrupa Sosyal Fonunun desteklemeyi kabul ettiği projelerin tutarı 32 milyar Eskudo civarındadır.

Bu tutarın projelere dağılımı şöyledir:

Dağılım Alanı	Projeden Yararlanan Kişi Adedi	Toplam Proje Maliyeti(Eskudo)
18 Yaşın Altındakilere yardım	28.182	1.527.137.243
25 Yaşın Altındaki Nüfusa Vasıf ve İş Kazandırılması	68.172	19.319.899.203
25 Yaşın Altındakilere ilave İstihdam İmkânı Yaratılması	21.102	1.074.375.667
25 Yaşın Üzerindeki İşsizlere Yardım	1.992	335.720.053
500 Kişinin Altında işçi Çalıştıran Müesseselerde	12.787	2.619.420.666
25 Yaşın Üzerindeki İşçilere Sosyal Yardım		
25 Yaşın Üzerindeki Çalışanlara Ek İstihdam	6.058	329.213.818
Yaş Haddini Aşmış İşçiler İçin Entegre Program	1.754	483.883.789
Çok Sayıda Yaş Haddinin Üzerinde İşçi Çalıştıran Müesselere Ek Yardım	30	7.896.900
Teknolojik Modernizasyon	17.484	4.981.975.435
500 İşçiden Az İstihdam Hacmindeki Müesseselere		
Özel İstihdam Yardımı	234	51.924.000
Yaşlılara Özel İstihdam	46	13.005.170
Kadın Çalışanlar İçin ilave İş Hacmi	24	12.167.032
Göçmenlere Çalışma İmkânı	102	33.903.976
Sakat ve Hasta Çalıştıran İşyerlerine	1.141	448.778.170
Toplam	154.634	31.601.673.227

Avrupa Sosyal Fonu'nun bu projeler için sağladığı finansman. Portekiz Çalışma Bakan-
lığı bünyesindeki İşleri Dairesi (DAFSE) kanalıyla tahsis edilmektedir. FSE'
nin 1986 tahsisatları toplamı olan 2 milyar 554.51 milyon hesap birimlik finans-
man içinden Portekiz'in projeleri için sağlamayı kabul ettiği mali destek, Fonun
yıllık bütçesinin yüzde 8.76'sına tekabül etmektedir. Portekiz'in 1987 bütçesin-
den talep ettiği miktar ise 395.695 kişiyi kapsayacak projeler için toplam 105
milyar 866 milyon Eskudo'dur. Talep edilen bu meblağın 1986'daki yatırımların
yaklaşık üç misline ulaştığı görülmektedir.

AVRUPA SOSYAL FONU 1986 TAHSİSATLARININ SEKTÖREL DAĞILIMI

Sektör	Kişi	Meblağ (Eskudo)
Tarım ve Ormancılık	3.815	237.630.698
Diğer Tarım Alt Sektörleri	20	3.153.000
Ara Endüstriler	453	464.920.252
Gıda, İçki, Tütün	281	24.709.027
Gıda İmalat Sanayii	325	163.828.729
Çeşitli Tekstil Sanayii Kolları	1.085	414.313.819
Diğer Tekstil Endüstrileri	1.038	350.428.351
Hazır Giyim Sanayii	211	87.618.659
Ayakkabı İmalat Sanayii	174	109.816.233
Tahta ve Mantar Üretimi İş Kolu	477	499.139.321
Kağıt ve Kağıt Ürünleri İmalatı	135	105.215.307
Diğer Kağıt Endüstrileri	288	386.853.188
Basılı Neşriyat ve Grafik İş Kolu	315	76.566.655
Kimyevi Madde İmalatı	325	17.313.853
Çeşitli Kimyevi Maddeler İmalatı	0	0
Metal Dışı Mineraller İş Kolu	113	15.567.995
Porselen ve Cam Sanayii	115	59.762.592
Diğer Çeşitli Metal Dışı Mineraller	2.853	1.948.236.568
Ağır Metal Sanayii	168	94.917.064
Makina İmalat Sanayii	75	40.532.719
Metalürji Mamülleri İş Kolları	565	185.421.852
Elektrik Motorları Sanayii	168	17.446.679
İnşaat Malzemeleri Sanayii	273	39.230.432
Fotoğrafik ve Optik Malzeme	551	257.820.763
Elektrik-Gaz-Su Üretim/Dağıtım Hizmetleri	45	27.828.958
Bayındırlık Hizmetleri	28	1.086.525
Toptan/Perakende Ticaret Hizmetleri	1.842	337.158.961
Restoran-Otel İşletmeleri	772	270.110.400
Turizm İşletmeleri Tedarik	482	224.642.791
Restoranlar, Lokantalar	1.772	764.267.782
Restoran ve Oteller	885	39.861.333
Ulaştırma Hizmetleri	661	197.232.372
Banka, vb. Mali Kurumlar	16.231	4.194.113.465
Hizmetler Sektörü	114.454	15.004.045.696
Diğerleri	9.838	5.129.406.562

G.4- Avrupa Yatırım Bankası Kredileri (BEI)

Portekiz'in Topluluğa katılmasından önceki dönemde Topluluk kaynaklarından sağladığı mali yardımların büyük kısmı Avrupa Yatırım Bankası kanalıyla verilmiştir. 1976 yılından 1985 sonuna kadar geçen süre zarfında Avrupa Yatırım Bankası tarafından finansmanı gerçekleştirilen projelerin dağılımı şöyledir:

Alan	Tutar
Enerji Yatırımları	190 Avrupa Hesap Birimi
Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelere Verilen Krediler	174 "
Yol ve otopan Yapımı	114 "
Liman Altyapıları	46 "
Ağır Sanayi Yatırımları	70 "
Demiryolu Köprüleri İnşaatı	32 "
Sulama Altyapıları	27 "
Çiçekçilik Yatırımları	18 "

Avrupa Yatırım Bankası'nın katılım öncesi kredilerinin toplamı 725 milyon Avrupa Para Birimine (AHB) ulaşmıştır.

Portekiz'in Avrupa Yatırım Bankasının 1 Ocak 1986 tarihi itibarıyla 28 milyar 800 milyon AHB olan tescilli sermayesi içindeki payı 266 milyon 922 bin AHB ile yüzde 0.927'ye tekabül etmektedir. Bu rakamın ödenmiş sermaye olan kısmı 23 milyon 903 bin AHB'dir.

Avrupa Yatırım Bankası 1985 yılında AT ülkelerine toplam 7.2 milyar AHB tutarında finansman sağlamıştır. Bunun 100 milyon AHB'lik bölümü katılım öncesi yardımlarını çerçevesinde Portekiz'e verilmiştir.

1986 Kasım ayı sonu itibarıyla 11 aylık dönemde Portekiz'e tahsis edilen kaynakların toplamı 131.3 milyon Hesap Birimidir. Bu rakam yaklaşık 19.4 milyar Eskudo'ya eşittir.

Bankanın 1986 yılında Portekiz'e sağladığı fonların önemli projelere göre dağılımı şöyledir:

P r o j e	Tutar
Küçük sinai teşebbüsler ve turizm yatırımları için Portekiz Yatırım Bankasına verilen	15 Milyon AHB
Orta ve küçük sinai işletmeler ve turizm yatırımları için Merkez Bankası kanalıyla Portekiz Hükümetinin emrine verilen	19 "
Portekiz Posta, Telekomünikasyon Kurumunun Projelerine verilen	4.8 "
Otoyol yapımı için Hükümete tahsis edilen	15 "
Karayolları idaresine tahsis edilen kredi	10 "
Demiryolları idaresine tahsis edilen kredi	45.6 "
Çeşitli yol yapım projeleri için Kara Yollarına Verilen ikinci dilim kredi	11 "
Otoyol yapımı için tahsis edilen ikinci dilim kredi	10 "

Yukarda belirtilen kredilerden bağımsız olarak Banka leasing sistemiyle 1986 yılı içinde orta ve küçük sanayi yatırımlarına tahsis edilmek üzere 57 projeye kredi sağlanmıştır. Sırasıyla tekstil, dericilik, inşaat, endüstriyel hizmetler, kağıt sanayii ve metalürji sanayiinde başlatılan projeler için sağlanan finansman 9 milyar Hesap Birimi olmuştur.

Avrupa Yatırım Bankası'ndan 1986 yılı Aralık ayı içinde, Madeira adasındaki hidro-elektrik ve termik enerji sistemleri için 29.2 milyon Hesap Birimlik yeni bir kredi daha sağlanmıştır.

TOPLULUK BÜTÇESİNDEN PORTEKİZ'E YAPILAN TRANSFERLER
PORTEKİZ'İN TOPLULUK BÜTÇESİNE KATKISI

AET'den Portekiz'e Aktarılan Kaynaklar	Milyar Eskudo
FEDER	27.1
FSE	15.4
FEÖGA (Garanti)	4.7
FEÖGA (Oryantasyon)	0.0
Katılım öncesi yardımlarından kullandırılan	2.2
Toplam	49.4

Portekiz'den AET'ye Aktarılan Kaynaklar	Milyar Eskudo
Topluluk Bütçesine katkı payı 30.9 milyar olup muafiyet tanınmıştır. (Restitution=87 %=24 Milyar Eskudo)	6.9
Gümrük hakları, tarımsal fark giderici vergiler 10.3 (Restitution=0.9)	9.4
Toplam	16.3
49.4	
-16.3	
33.1 milyar Eskudo Portekiz lehine doğan fark	
- 2.8 CECA bütçesine ve Avrupa Yatırım Bankası'nın sermayesine katılım payı olarak ödenen	
30.3 Milyar Eskudo	

II.H- YABANCI SERMAYE AKIMI

Topluluğa üye olduktan sonra Portekiz'e gelen yabancı sermaye miktarında, İspanya'ya olan akımla tersine bir gelişme olduğu görülmüştür: Tam üyelik sonrası İspanya'ya gelen yabancı sermaye miktarında, 1986 yılı için yüzde 100'lük bir artış olmuşken, Portekiz'e gelen yabancı sermaye düşme göstermiştir.

Bu gelişmeye üç faktörün yol açtığı ileri sürülmektedir.

1. 1985 yılına gelindiğinde, büyük çaplı birçok projenin gerçekleştirilmesi aşamasına ulaşıldığından, 1985 yılındaki yabancı sermaye miktarı beklenenden fazla olmuştur. Bu nedenle 1985 yılını bir istisna olarak görmek ve 1986'yı 1985'e göre yorumlamamak gerekmektedir.
2. 1986 yılında Portekiz bürokrasisi adaptasyon çalışmaları nedeniyle çok yüklü bir dönem geçirmiş, Topluluk çerçevesinde yapılacak yeni ve daha liberal düzenlemelerin beklenmesi tercih edilmiştir.
3. Bir diğer ihtimal de, özellikle Topluluk ülkelerinden yabancı sermayenin, sistemin yerleşmesini beklemiş olmasıdır.

1981-1986 YILLARI ARASINDA PORTEKİZ'E GELEN
GELEN YABANCI SERMAYE (1.000.000)

Yıl	Eskudo	Dolar	Değişim (%) i Eskudo
1981	7.637	124,1	
1982	8.755	110,2	14,6
1983	13.049	117,8	49,0
1984	21.608	147,6	65,6
1985	35.029	205,6	67,1
1986	24.499	163,3	-70,0

Diğer yandan, yabancı sermayenin bölgeler itibariyle dağılımı incelendiğinde, son yıllarda Topluluk'tan Portekiz'e gelen sermayenin arttığı görülmektedir.

BÖLGELER İTİBARIYLA SON ÜÇ YILDA
PORTEKİZ'E GELEN YABANCI SERMAYE
(Milyon Eskudo)

Bölge	1984	%	1985	%	1986	%
AT	10.467	37,9	29.185	68,9	16.775	68,4
EFTA	3.687	13,3	3.071	7,3	4.499	18,4
ABD	9.671	35,0	6.028	14,7	1.897	7,7

YABANCI SERMAYE TRANSFERLERİNİN
İLK ALTI ÜLKEYE GÖRE DAĞILIMI
(Milyon Eskudo)

Ülke	1984	%	1985	%	1986	%
İngiltere	2.679	9,7	17.662	41,7	5.499	22,4
İsviçre	2.796	10,1	2.348	5,5	3.866	15,8
Almanya	1.145	4,1	1.505	3,6	3.633	14,8
İspanya	640	2,3	1.512	3,6	2.717	11,1
Fransa	3.291	11,9	3.506	8,3	2.319	9,5
ABD	9.671	35,0	6.208	14,7	1.897	7,7

Yabancı sermaye transferleri incelendiğinde ABD yatırımlarının yıldan yıla yarı yarıya azaldığı görülmektedir. Buna mukabil Avrupa ülkelerinden, özellikle de Topluluk ülkelerinden gelen sermayede artış görülmektedir. Topluluk üyesi olmamakla birlikte İsviçre'nin Portekiz'deki yatırımlarında artışlar görülmektedir.

Gelecek yıllar içinde ise Portekiz'e en çok sermaye transferinin Almanya, Fransa ve İspanya'dan gerçekleşmesi beklenmektedir.

H.1- Yabancı Sermaye Mevzuatı

Portekiz ülkeye gelecek yabancı sermayeyi arttırmak ve özellikle de Topluluk'tan gelecek sermayeye kolaylık ve ayrıcalıklar sağlamak için, 1986 yılı Haziran ayında bir kararname yayınlamıştır. Bu kararnamede yeralan düzenlemeler şöyle özetlenebilir:

Topluluk ülkelerinden gelecek doğrudan yabancı sermaye yatırımları belli imtiyaz ve kolaylıklardan yararlanacaktır. Topluluk dışındaki ülkelere gelecek yabancı sermaye, kesinlikle ön izne tabi olup, izin işlemleri için projeye ilgili bilgiler, kuruluşun üç yıllık faaliyet bütçesi, yatırımın istihdam hacmine yapacağı katkı ve dış ticaret bağlantıları gibi konularda ayrıntılı bilgi verecektir. Talepler 3-6 ay içersinde bir sonuca bağlanacak, yabancı yatırımının kuracağı şirkette yerli hisse aranmayacaktır.

1986 için 1.5 milyar, 1987 için 1.8 milyar, 1988 için 2.1 milyar ve 1989 için 2.4 milyar AHB'ni aşmayan Topluluk kökenli yatırımlarda ise ön izne gerek olmayacaktır. Yatırım beyanının yapılmasını müteakip 2 ay içinde Yabancı Sermaye Yatırımları Enstitüsü'nden herhangi bir cevap alınmaması halinde yatırım otomatik olarak kabul edilmiş sayılacaktır.

1990 yılından itibaren ise Topluluk yatırımlarında sınır söz konusu olmayacaktır.

H.2- Topluluk Sermayesine Tanınan Diğer Teşvikler

- Turizm sektöründe yapılacak yatırımlar 7 yıl süreyle birleşik vergilerden muaf tutulabilecektir. Uygun görülmesi halinde bu süre ikinci bir 7 yıl için uzatılacaktır.
- Hükümetin tercih ettiği ve desteklediği bir alanda yapılacak bir yatırıma, mevzuatta yer almasa da, çeşitli teşvik tedbirlerinin uygulanmasına imkan tanınmıştır. (Birleşik kârlardan vergi indirimi, faiz indirimleri, hisse senedi çıkartma yetkisi gibi).
- Yatırımda kullanılan teçhizatın toplam maliyetinin yüzde 10'u tutarında kredi imkanı (Bu oran sadece 1986 yılı içindir. 1987 yılında teçhizat kredi yüzdesi toplam maliyetin yüzde 8'ine, 1988'de yüzde 6'sına, 1989 ve sonraki yıllarda da yüzde 4'üne düşürülecektir.)
- Yabancı sermaye yatırımının getireceği hasılat beş yıl süreyle ülkede tutulduğu takdirde, yatırım tutarına eşit miktardaki vergilendirilebilir kârlar, yatırımın tamamlanmasını müteakip üç yıl süreyle vergiden muaf tutulacaktır.
- İlgili makamlarca kabul edilen araştırma ve geliştirme yatırımlarında, yatırım tutarının yüzde 30'una kadar hükümet katkısı yapılabilecek, bu destek üç yıl süreli olacaktır.
- Özellikle yüksek istihdam yaratacak olan, ileri teknoloji kurulmasını amaçlayan veya yeni üretim metodları geliştirecek projeler, öncelikli alanlarda yapılacak yatırımlar, toplam yatırım maliyetinin yüzde 33'üne kadar varabilecek oranlarda desteklenebilecektir.
- Şirket birleşme, genişleme ve reorganizasyonları için de özel vergi kolaylıkları ve muafiyetleri getirilmiştir.

III. 1987 YILINDA PORTEKİZ EKONOMİSİNİN GENEL DURUMU

Avrupa Topluluğu'na tam üyelik arefesinde ve üyelik sonrasında Portekiz kamuoyu endişeliydi. Özellikle, birkaç sektör dışında, ekonomik gelişmişlik düzeylerinin Topluluk üyesi olmaya yetmeyeceğini ve üyelikle birlikte ekonominin ciddi bir sarsıntı geçireceği tahmin edilmekteydi.

1986 yılı Portekizlilerin gözünde şöyledir:

"Avrupa Topluluğu'na girmeden önce Porto şarabı ve ucuz tekstil ürünleriyle tanınan Portekiz, üyelik sonrası sanayi ürünleri ihraç eden bir ülke haline gelmiştir."

"Bu değişimin nedenleri nedir? Hiç şüphe yok ki, demokrasinin yeniden kurulması toplumun derin bir şekilde dönüşüme uğramasına, canlanmasına yol açmıştır. Ama diğer bir önemli neden de Portekiz'in AT'na üye olmasıdır."

"Portekiz Topluluğa girerken, ekonomisinin çok zayıf olduğu ve üyelikle birlikte yabancı malların piyasayı istila edeceği endişeleri vardı. Üyelik sonrası geçen 15 ay sonra, görüldü ki, politik bir krize rağmen, ekonomi bugüne kadar rastlanmayan bir şekilde yüksek bir performans başlatmıştır."

"Gerçekten, tekstil, ayakkabı, seramik, cam ve plastik gibi tüketim maddeleri üreten sektörlerde farkedilir bir büyüme kaydedildi, yatırımlar canlandı ve geçmişe oranla daha yüksek düzeylerde gerçekleşti. Topluluk üyesi ülkelerle ticaretle açık veriliyorsa da, Portekiz ekonomisi ilk defa bu kadar fazla ihraçat yapmaya başlamıştır."

Portekiz İşadamları Derneği Ekonomik İşler Bölümü Müdürü Rui Madaleno üyelik ve ekonominin son performansına şöyle açıklık getiriyor: "AT üyeliği modernizasyonumuz ve gelişmemiz için büyük şanstır. Üyelikle bize 300 milyon kişilik bir pazar açılmıştır. Bu bizi teşvik ediyor ve daha rekabetçi olmamızı sağlıyor."

BNP (Banque Nationale de Paris)'nin Lizbon Genel Müdürü Guy Sancerres bu konuda şöyle diyor: "Avrupa Portekiz'i 1986'da keşfetti!"

"Portekiz'e gelen sadece Avrupa sermayesi değil. Portekiz ekonomisindeki bu canlılık ve güven, başta Japon sermayesi olmak üzere, Amerika, Brezilya ve hatta Güney Kore sermayelerini de çekti."

Portekiz bugün 1950 yıllarından Fransa'sına benziyor. Amaç 2000 yılında bugünün İtalya'sı seviyesine gelmek. Bir işletme yöneticisi şöyle diyor: "Buhar makinaları devrimini kaçırdık. Ama elektronik devrimini kaçırmayacağız."*

Portekiz açısından 1987 yılı 1986'ya göre daha da olumlu geçmiştir. Herşeyden önce, toplumun çeşitli kesimlerinde yeni bir güven havası doğmuştur.

Portekiz ihracatının yüzde 70'ini Topluluğa yapmaktadır. Topluluktan yaptığı ithalat ise toplam ithalatı içinde yüzde 65'tir. Portekiz Topluluk'la yaptığı dış ticarete, 1985 yılında 1.751.429 Eskudo açık vermişti. 1986 yılında bu açık büyük artış göstererek 52.026.146 Eskudo'ya yükselmişti. 1987 sonu itibarıyla Portekiz'in Topluluk'la ticaretinde fazla vermesi beklenmektedir.(400 milyon \$)

1986 ve 1987 yıllarında reel tüketimde patlama olmuştur. 1988 yılında tüketimin frenlenmesi amaçlanmaktadır. Bunun için reel ücret düzeyinin, aynı yıl içinde yükselmesi beklenen yüzde 6 enflasyon oranında arttırılması hedeflenmektedir. Ayrıca dolaysız vergiler arttırılacaktır.

1987'nin ilk 6 ayında ithalatın yüzde 43 arttığı görülmektedir. Bu gelişmenin ödemeler dengesi üzerinde olumsuz etkide bulunacağı düşünülebilir. Ancak, aynı dönem içinde ihracat da, yüzde 37 artmıştır. Bu olgular, Portekiz sanayiinin kuvvetli Topluluk Sanayii karşısında rekabet edebildiğini göstermektedir. Çünkü artış sanayi mallarından gelmiştir.

1987'nin ilk 6 ayında tarım ve sanayi üretimi yüzde 2.8 artmıştır. Aynı dönem içinde tüketim artışı yüzde 5 olmuştur.

Son iki yıl içinde enflasyon yüzde 10'a düşürülebilmıştır. 1987'de gerçekleşen enflasyon yüzde 9.3'tür ve Topluluk düzeyinden yüksektir. 1984 yılında enflasyon yüzde 28.92, 1985'te yüzde 19.61, ve nihayet 1986'da yüzde 11.75'ti. 1988 yılında

* Görüş, Cilt 15, Sayı 7, Temmuz 1987 S.28-30, TÜSİAD Yayınları

beklenen enflasyon yüzde 6.5'tir ve bu oran Topluluk'taki enflasyon hızına yakındır.

Bu başarının altında, anti-enflasyonist bütçe uygulamaları, üretim artması maliyetlerin düşürülmesi, bütçe açıklarının azaltılması olguları bulunmaktadır.

TÜKETİCİ FİYATLARI

Yıllar	Yıllık Tüketici Fiyatları	Değişme
1981	120.00	-
1982	147.30	22.75
1983	184.30	25.12
1984	237.60	28.92
1985	284.20	19.61
1986	317.60	11.75
1987	347.13	9.3
1988(Tahmin)	369.69	6.5

PORTEKİZ'İN NÜFUSU

Yıllar	Nüfus
1981	9.860.000
1982	9.930.000
1983	10.010.000
1984	10.090.000
1985	10.230.000
1986	10.290.000

Portekiz topluluğa üye olduktan sonra ülkeye gelen yabancı sermaye azalmış, ancak 1987 yılında yabancı sermaye miktarında büyük bir artış görülmüştür. Böylece, İspanya ve Portekiz arasında "kaderlerin paralelliği" bir kez daha gerçekleşmiştir.

Devlet Yabancı Sermaye Enstitüsü Başkanı Dr.Raquel Ferreira'nın açıkladığına göre, Portekiz'e gelen yabancı sermaye miktarında tam üyelikten sonra büyük bir artış olmuştur. Ferreira, ilk yılki durumu istisnai olarak yorumluyor. Portekiz'in tam üyeliğinden sonraki 2 yıla yaklaşan bir süre içinde gelen yabancı sermaye miktarı 1 milyar doları aşmış bulunuyor.

1986 yılının ilk dokuz ayında yabancı sermaye girişı 15.8 milyar Eskudo iken, 1987'nin aynı döneminde bu rakam yüzde 160 artarak 41.2 milyar Eskudo (290 milyon \$)ya ulaşmıştır.

Toplam yatırımlarda da artışlar beklenmektedir. 1987'nin başında toplam yatırımların bir önceki yıla göre yüzde 11 artması hesaplanmışken, 1987'nin ilk 9 so-aylık verileri, yıl sonunda bu rakamın yüzde 14 olacağı ve dolayısıyla başlangıç-taki tahminlerin aşılabacağını göstermektedir. Hükümetin amacı toplam yatırımları iki yılda yüzde 4'lük oranlarda azaltmaktır. Zira, Portekiz'de halen enflasyon oranı Topluluk'tan yüksektir; ikinci olarak da reel tüketim ekonominin büyüme hızından daha yüksek bir oranda artması bunun ilerkı dönemlerde talep enflasyonuna yolaçacağı yolundaki endişeleri kuvvetlendirmektedir.

Yabancı sermayenin kompozisyonu incelendiğinde, ülkelerin sıralamasında yıldan yıla değişimler olduğu görölmektedir.

1986 yılında Portekiz'deki İspanya yatırımları İngiltere'nin yarısı kadardı. Fakat 1987 yılında durum değişmiştir: İngiltere'nin yatırımı 9.19 milyar Eskudo, İspanya'nın yatırımı ise 9.24 milyar Eskudo olmuştur. Diğer ülkeler yatırım büyüklüğüne göre şöyle sıralanabilir: Amerika (4.32 milyar Eskudo) Federal Almanya (3.88 milyar Eskudo), Fransa (2.99 milyar Eskudo) ve Japonya'dır.

TOPLULUĞUN ÜÇ YENİ ÜYESİ
YUNANİSTAN, İSPANYA VE PORTEKİZ İLE TÜRKİYE'NİN
KARŞILAŞTIRMALI İSTATİSTİKİ BAZI VERİLERİ*

* Veriler "World Development Report 1987, Oxford University Press,
June 1987, PP 202-283"den düzenlenmiştir.

TABLO 1.
TEMEL GÖSTERGELER

	Nüfus (Milyon) (1985)	Yüzölçüm (Bin km ²)	K i ş i 1985 (Dolar)	B a ş l a Ortalama Büyüme Hızı (1965-85)	G e l i r Yıllık Ortalama Enflasyon Oranı 1965-80 1980-85	Ortalama Hayat Beklentisi (Yıl)
Yunanistan	9.9	132	3,550	3.6	10.3	20.6
İspanya	38.6	505	4,290	2.6	12.2	12.6
Portekiz	10.2	92	1,970	3.3	11.7	22.7
Türkiye	50.2	781	1,080	2.6	20.8	37.1

TABLO 2

ÜRETİMİN BOYÜME HIZI

	GSYİH		Yıllık B ü y ü m e H ı z ı (%)				Hizmet			
	Tarım		Sanayi		İmalat Sanayii		Hizmet			
	1965-80	1980-85	1965-80	1980-85	1965-80	1980-85	1965-80	1980-85	1965-80	1980-85
Yunanistan	5.8	1.0	2.3	-0.7	7.1	-0.6	8.4	-0.9	6.2	2.4
İspanya	4.8	1.6	2.7	2.5	5.8	0.6	6.7	0.3	4.6	2.2
Portekiz	5.3	0.9	(..)	-0.7	(..)	0.9	(..)	(..)	(..)	1.3
Türkiye	6.3	4.5	3.2	2.6	7.2	6.0	7.5	7.9	7.6	4.5

TABLO 3.

ÜRETİMİN YAPISI

	GSYİH(Milyon Dolar)		Yurtiçi Üretim Sektörler itibarıyla Dağılımı		Tarım		Sanayi		İmalat Sanayi		Hizmet	
	1965	1985	1965	1985	1965	1985	1965	1985	1965	1985	1965	1985
Yunanistan	5.270	29.150	24	17			26	29	16	18	50	54
İspanya	23.320	164.250	15	(..)			36	(..)	25	(..)	49	(..)
Portekiz	3.740	20.430	(..)				(..)	40	(..)	(..)	(..)	51
Türkiye	7.660	48.820	34	19			25	35	16	25	41	46

TABLO 4
YATIRIMIN VE TÜKETİMİN BÜYÜME HIZI

	Y ı l l ı k		B ü y ü m e		H ı z ı	
	Kamu Tüketimi		Özel Tüketim		Yurtiçi Toplam Yatırım	
	1965-80	1980-85	1965-80	1980-85	1965-80	1980-85
Yunanistan	6.6	3.4	5.5	1.8	5.3	-4.6
İspanya	5.0	4.0	4.9	0.3	4.0	-2.6
Portekiz	8.1	3.4	6.0	0.1	4.7	-10.1
Türkiye	6.1	3.0	5.4	3.6	8.8	3.6

TABLO 5.
TARIM

	1980 Rakamlarıyla Milyon \$ Olarak Tarımda Yaratılan Katma Değer	1985	Tahıl İthalatı (Bin Ton)	Kişi Başına Tarım Üretiminin Ortalama Endeksi (1983-85=100)0)
	1970	1985	1974	1985
Yunanistan	4.929	6.164	1.341	453
İspanya	10.929	15.999	4.675	4.183
Portekiz	(---)	2.380	1.860	2.204
Türkiye	8.701	13.776	1.276	1.022

TABLO 6.

İMALATIN YAPISI

	1980 Rakamlarıyla Milyon \$ Olarak Sanayide Yaratılan Katma Değer		Besin ve Tarım		Üretilen Katma Değerin Dağılımı (1980 Fiyatı,%)		Makine ve Ulaştırma		Kimya		Diğerleri	
	1970	1984	1970	1984	1970	1984	1970	1984	1970	1984	1970	1984
Yunanistan	3.852	6.635	21	20	21	21	14	11	6	8	39	39
İspanya	38.119	59.816	8	13	22	15	24	20	8	8	39	44
Portekiz	(---)	5.04*	16	16	32	28	12	11	5	7	35	37
Türkiye	6.993	15.692	16	21	27	16	12	16	8	12	38	37

* 1986 Rakamıdır, Eurostat'dan alınmıştır.

TABLO 7.

ÜRETİMDE EMEK GELİRLERİ VE ÇIKTI (OUTPUT)

Büyüme Hızı 1970-80	İşçi Başına Emek Geliri Endeks (1980=100)		Yaratılan Katma Değerin Oranı Olarak Emek Geliri		İşçi Başına Toplam Çıktı (1980=100)			
	1980-85	1983 1984 1985	1970 1983 1984 1985	1970 1983 1984 1985	1970 1983 1984 1985	1970 1983 1984 1985	1970 1983 1984 1985	
Yunanistan	5.0	-2.3	89 90 90	32 39 39	39 39	51 91 91	91 91 91 93	
İspanya	4.5	3.1	108 110 116	52 45 43	41 41	72 114 120	120 128	
Portekiz	2.5	1.1	105 103 106	34 45 45	44 44	(--)	106 107 112	
Türkiye	3.4	-0.5	98 99 101	26 26 25	23 23	108 127 122	122 137	

TABLO 8.

DIŞ TİCARETİN BÜYÜME HIZI

	Dış Ticaret (Milyar \$) İhracat 1985	Yıllık Büyüme Hızı (%)				Dış Ticaret Hadleri (1980 = 100)		
		İhracat 1965-80		İthalat 1980-85		1983	1985	
Yunanistan	4.539	10.134	12.0	2.5	5.3	1.8	96	91
İspanya	24.307	30.066	18.6	8.3	11.3	0.6	88	93
Portekiz	5.680	7.652	3.4	10.0	3.8	-2.4	87	90
Türkiye	8.255	11.035	5.5	25.3	7.8	10.1	94	92

TABLO 9.

İHRACAT MALLARININ DAĞILIMI

	Petrol, Mineral ve Metaller 1965 1985	Diğer Hammaddeler 1965 1985	Makina ve Ulaşım Ekipmanları 1965 1985	Diğer Sanayi Malları 1965 1985	Tekstil ve Giyim Eşyası* 1965 1985
Yunanistan	8 19	78 31	2 2	11 46	3 23
İspanya	2 12	51 17	10 27	29 44	6 4
Portekiz	4 5	34 17	3 16	58 62	24 29
Türkiye	9 10	89 36	(--) 5	2 49	1 32

* Diğer sanayi malları kolonunun bir alt grubudur.

TABLO 10.

İTHALAT SEPETİNDEKİ MALLAR
İTHAL MALLARIN DAĞILIMI

	Besin 1965 1985	Petrol 1965 1985	Diğer Ham ve İlk Maddeler 1965 1985	Makine ve Ulaşım Ekipmanı 1965 1985	Diğer Sanayi Malları 1965 1985
Yunanistan	15 13	8 30	11 7	35 23	30 28
İspanya	19 10	10 36	16 12	27 22	28 21
Portekiz	16 15	8 26	19 11	27 22	30 26
Türkiye	6 5	10 36	10 7	37 25	37 26

TABLO 11.
İHRACATIN BÖLGELER İTİBARIYLA DAĞILIMI
TOPLAMIN ORANI OLARAK İHRACATIN DAĞILIMI

	Sanayileşmiş Batı Ülkeleri 1965	1985	Dünya Bankası Üyesi Olmayan Ülkeler 1965	1985	Petrol Üreticisi Yüksek Gelirli Ülkeler 1965	1985	Gelişmekte olan Ülkeler 1965	1985
Yunanistan	64	68	16	6	2	6	19	20
İspanya	73	66	5	4	(--)	3	21	26
Portekiz	65	85	15	4	(--)	(--)	20	11
Türkiye	71	51	10	3	(--)	9	19	37

TABLO 12.

SANAYİ MALLARI İHRACATININ BÖLGELER İTİBARIYLA DAĞILIMI

(Toplamin Oranı Olarak Sanayi Mallarının Bölgeler İtibariyle Dağılımı)										
	Sanayi Malları İhracatı (Milyon \$) 1965	1985	Sanayileşmiş Batı Ülkeleri		Dünya Bankası Üyesi Olmayan Ülkeler		Petrol Üreticisi Yüksek Gelirli Ülkeler		Gelişmekte Olan Ülkeler	
			1965	1985	1965	1985	1965	1985	1965	1985
Yunanistan	44	2.241	56	67	6	3	9	8	29	23
İspanya	382	17.227	57	64	9	5	(--)	3	34	28
Portekiz	355	4.412	59	87	18	4	(--)	(--)	23	8
Türkiye	11	3.849	83	56	1	1	(--)	7	15	36

TABLO 13.
ÖDEMELER DENGESİ VE REZERVLER

	Cari İşlemler Açığı (Milyon \$)		İşçi Dövizli Gelirleri (Milyon \$)		Net Dolaysız Yatırımlar (Milyon \$)		Toplam Uluslar- arası Rezervler (Mn \$)	
	1970	1985	1970	1985	1970	1985	1970	1985
Yunanistan	-422	-3.276	333	775	50	447	318	2.215
İspanya	79	2.765	469	1.025	179	1.698	1.851	15.966
Portekiz	(--)	379	(--)	2.075	(--)	231	1.565	8.010
Türkiye	-44	-1.030	273	1.714	58	99	440	2.318

TABLO 14.

TOPLAM DIŞ BORÇLAR

	Uzun Dönemli Borç (Milyon \$)		IMF		Kısa Dönemli		Toplam	
	Devlet Tarafından	Garanti Edilmemiş	Kredileri	Borç	Dış Borç			
	Garanti Edilen	Özel Sektör	(Milyon \$)	(Milyon \$)	(Milyon \$)	(Milyon \$)	(Milyon \$)	
	Kamu Borçları	Borçları						
	1970	1985	1970	1985	1970	1985	1970	1985
Yunanistan	916	12.452	388	1.657	0	0	(--)	18.639
İspanya	(--)	(--)	(--)	(--)	(--)	(--)	(--)	(--)
Portekiz	487	10.803	85	519	0	628	(--)	14.560
Türkiye	1.875	17.821	42	359	74	1.326	(--)	26.124

TABLO 15.

DEVLET HARCAMALARI
HARCAMALARIN DAĞILIMI

	Savunma		Eğitim		Sağlık		Konut, Sosyal Güvenlik		Ekonomik Hizmetler		Diğerleri		GSMH'nin Oranı Olarak Harcamalar		GSMH'nin Oranı Olarak Açık/Fazla	
	1972	1985	1972	1985	1972	1985	1972	1985	1972	1985	1972	1985	1972	1985	1972	1985
Yunanistan	14,9	(--)	9,1	(--)	7,4	(--)	30,6	(--)	26,4	(--)	11,7	(--)	27,5	(--)	-1,7	(--)
İspanya	6,5	4,4	8,3	6,0	0,9	0,6	49,8	64,2	17,5	10,1	17,0	14,8	19,8	31,5	-0,5	-6,3
Portekiz	(--)	(--)	(--)	(--)	(--)	(--)	(--)	(--)	(--)	(--)	(--)	(--)	(--)	(--)	(--)	(--)
Türkiye	19,5	10,9	18,1	10,0	3,2	1,8	3,1	3,6	41,8	19,6	18,3	54,1	22,7	25,7	-2,2	-7,6

TABLO 16.
DEVLETİN CARİ GELİRLERİ

	T o p l a m G e l i r İ ç i n d e P a y									
	Gelir ve Kurumlar Vergisi 1972 1985	Sosyal Güvenlik Ödemeleri 1972 1985	Mal ve Hizmet Vergileri 1972 1985	Dış Ticaret Vergileri 1972 1985	Diğer Vergiler 1972 1985	Vergi Dışı Gelirler 1972 1985	GSMH'nin Oranı Olarak Vergi Gelirleri 1972 1985			
Yunanistan	12,2 (--)	24,5 (--)	35,5 (--)	6,7 (--)	12,0 (--)	9,2 (--)	25,4 (--)			
İspanya	15,9 21,7	38,9 46,2	23,4 15,4	10,0 4,2	0,7	11,1 9,5	20,0 26,4			
Portekiz	(--)	(--)	(--)	(--)	(--)	(--)	(--)			
Türkiye	30,8 38,0	(--)	31,0 27,3	14,6 7,5	5,9	17,7 17,4	20,6 18,0			

TABLO 17.

GELİR DAĞILIMI
HANE GRUPLARI OLARAK GELİR DAĞILIMI

Yıllar	En Düşük % 20	İkinci En Düşük % 20	Üçüncü En Düşük % 20	Dördüncü En Düşük % 20	En Yüksek % 20	En Yüksek % 10
Yunanistan	(--)	(--)	(--)	(--)	(--)	(--)
İspanya	1980-81 6,9	12,5	17,3	23,2	40,0	24,5
Portekiz	1973-74 5,2	10,0	14,4	21,3	49,1	33,4
Türkiye	1973 3,5	8,0	12,5	19,5	56,5	40,7

TABLO 18.

NÜFUS ARTIŞ HIZI

	Nüfusun Yıllık Artış Hızı				Nüfus (Milyon)		Tahmini Olarak Nüfusun Artmaya- cığı Büyüklük (Milyon)	Yıllık Büyümenin % 1 Artacağı Yıl	Nüfusun Artış Eğilimi (%)
	1965-80	1980-85	1985-2000	1985-2000	1985	1990			
Yunanistan	0,7	0,6	0,3	10	10	10	11	2.020	1,2
İspanya	1,0	0,7	0,6	39	40	42	46	2.020	1,3
Portekiz	0,6	0,7	0,5	10	11	11	12	2.020	1,3
Türkiye	2,4	2,5	1,9	50	56	67	111	2.010	1,7

TABLO 19.
HAYAT BEKLENTİSİ VE İLGİLİ GÖSTERGELER

	Hayat Beklentisi				1 Yaşına Kadar Çocuklarda Ölüm Oranı (Binde)		1-4 Yaşları Arasındaki Çocuklarda Ölüm Oranı (Binde)	
	Erkek		Kadın		1965	1985	1965	1985
	1965	1985	1965	1985	1965	1985	1965	1985
Yunanistan	69	72	72	78	34	16	2	1
İspanya	68	74	73	80	38	10	3	(--)
Portekiz	63	71	69	77	65	19	6	1
Türkiye	52	62	55	67	152	84	35	9

TABLO 20.

YAŞ GRUPLARININ ORANI OLARAK KAYITLI ÖĞRENCİ*

	İ l k o k u l			Ortaokul ve Lise			Yüksekokul	
	Toplam	Kadın	Erkek	Toplam	Kadın	Erkek	Toplam	
	1965	1984	1964	1965	1984	1965	1984	1984
Yunanistan	110	105	109	105	82	57	(--)	10
İspanya	115	108	114	107	89	46	88	6
Portekiz	84	120	83	119	42	49	43	5
Türkiye	101	113	83	109	16	22	47	4
								9

* Burdaki sayılar kayıtlı tüm öğrencileri gözönüne almaktadır. Dolayısıyla oran kayıtlı öğrencilerin, o yaşta kayıtlı olması gereken çocukların (gençlerin) tümüne oranıdır. Fakat ülkeden ülkeye okul yaş dönemleri farklılık göstermektedir. Bu nedenle oranlar yüzde 100'ün üstünde ve altında olabilmektedir. Bu o döneme ait eğitim grubunda yaşça büyük (küçük) öğrencilerin bulunduğu anlamına gelmektedir.

TABLO 21.

İŞGÜCÜ

	Aktif Nüfusun Toplam Nüfusa Oranı		Tarım		Sanayi		Hizmet		Aktif Nüfusun Ortalama Artış Hızı		
	1965	1985	1965	1980	1965	1980	1965	1980	1965-80	1980-85	1985-2000
Yunanistan	65	65	47	31	24	29	29	40	0,5	0,6	0,3
İspanya	64	65	37	17	35	37	32	46	0,6	1,3	0,8
Portekiz	62	64	38	26	30	37	32	38	1,2	1,0	0,8
Türkiye	53	57	75	58	11	17	14	25	1,7	2,3	2,0

İSPANYA ÜZERİNE KAYNAKLAR

1. Opinion on Spain's Application for Membership; by European Communities, Supplement 9/78
2. Spain,
(General Data)
3. L'an I de L'Adhesion de L'Espagne, Dossier, AT nezdinde Türkiye Daimi Temsilciliği gönderdi.
4. Birinci Yıl Sonunda İspanya'nın AT üyeliğinin Bu Ülke Ekonomisi Üzerine Etkileri; (Türkiye'nin Madrid Büyükelçiliği tarafından gönderildi)
5. İspanya, Dünya Gazetesi, 27 Mart 1987.
6. Madrid'in Figures, 1985; by Madrid Chamber of Commerce and Industry
7. İspanya, Yunanistan ve Portekiz'in Avrupa Topluluklarına Katılmalarından Ekonomik durumları ve Türkiye; İKV Yayını
8. The Spanish Company in the Common Market, by CEOE
9. Spain Entry into the Common Market: The Position of Spanish Employers
Volume I, II.

PORTEKİZ ÜZERİNE KAYNAKLAR

1. Commission Opinion to the Council on Portugal's Application for Accession by Commission of the European Communities, Brussels, 23 May 1978.
2. Portekiz-AET ilişkileri, Türkiye'nin Lizbon Büyükelçiliği raporu, 10 Mart 1987.
3. Portekiz'in AET'ye Girmesinin Kısa Dönemli etkileri, Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı IMF-Ödemeler Dengesi Dairesi'nce hazırlanmış rapor.
4. Foreign Investment Inflows, by Instituto do Investimento Estrangeiro, 1987.
5. Guide for the Foreign Investors in Portugal, by Direcção de Estudos Economicas e de Marketing, 1986.
6. Pocket Guide to Business and Taxes, by Arthur Andersen & Co. 1986.
7. İspanya, Yunanistan ve Portekiz'in Avrupa Topluluk'larına Katılmalarında Ekonomik Durumları ve Türkiye, İKV Yayını No:32, 1987.
8. Portugal-Financial Times Survey, Financial Times, October 30, 1987.
9. World Development Report 1987, Oxford University Press, 1987.